

VESTAGDERMUSEET

— VI FORTELLER DIN HISTORIE —

Flekkefjord museum // *Byhistorie siden seilskutetiden*
Setesdalsbanen // *Norges første museumsjernbane*
Gimle Gård // *Landsdelens vakreste herregård*
Odderøya museumshavn // *Opplevelser ved og på vann*
Lista museum // *Historie i krig og fred*
Sjølingstad Uldvarefabrik // *Den levende museumsfabrikken*
Mandal museum // *Den lille byen med de store kunstnerne*
Kristiansand museum // *Friluftsmuseet på Kongsgård*
Kristiansand kanonmuseum // *Verdens nest største kanon*
D/S Hestmanden // *Det heldige skipet*
Tingvatn fornminnepark // *Vandring i tid og ting*

ÅRSMELDING 2017

Vest-Agder-museet er Sørlandets største museum. Gjennom bevaring, forskning, formidling og fornying skal vi gi publikum gode opplevelser og ny innsikt om livet i Vest-Agder.

Vest-Agder-museet skal organisere innsamling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av kunst- og kulturhistorien i Vest-Agder.

Museet har ansvaret for drift og forvaltning av de samlinger og anlegg som gjennom avtaler er en del av det konsoliderte museet.

Vi skal bidra til at kommunene i fylket får et godt museumstilbud og at det legges til rette for frivillig deltakelse i det museale arbeidet. Museet skal også gi faglig bistand til andre museer eller samlinger som ikke er med i den konsoliderte enheten.

Alt museets arbeid skal utføres i samsvar med ICOMs etiske regelverk.

DIREKTØREN HAR ORDET	4
2017 - HØYDEPUNKTENE	5
STYRETS ÅRSBERETNING	6
Vest-Agder-museet IKS - formål og organisasjonsform	7
Personale, arbeidsmiljø og administrasjon	8
Utfordringer	14
Takk til ansatte og frivillige	18
Økonomiske forhold	18
Revisors beretning	21
Regnskap 2017	24
ÅRSMELDING FRA VEST-AGDER-MUSEET	40
FORNYING	41
Odderøya	41
D/S Hestmanden	42
Etikk og aktiv samfunnsrolle	42
Faglige prioriteringer	44
Nasjonale og lokale nettverk	47
FORMIDLING OG LOKALE AKTIVITETER	48
Besøksstall ved avdelingene	48
Formidling i Vest-Agder-museet	51
Formidlingsaktivitet ved avdelingene	56
Kristiansand museum	56
Gimle gård	57
Kristiansand kanonmuseum	58
D/S Hestmanden - Norsk krigsseilermuseum	59
Odderøya museumshavn og Odderøya fyr	60
Setesdalsbanen	62
Mandal museum	63
Sjølingstad Uldvarefabrik	64
Tingvatn fornminnepark og besøksenter	65
Lista museum	66
Flekkefjord museum	68
FORVALTNING	70
Bygningsvern og vedlikehold ved avdelingene	70
Gjenstandsforvaltning og fotobevaring	73
Samlingsforvaltning ved besøksstedene	75
Magasin og konservering	76
FORSKNING OG DOKUMENTASJON	76
STØTTE OG TJENESTER TIL EKSTERNE AKTØRER OG MUSEER	78
AGDERBILDER.NO	79

DIREKTØREN HAR ORDET

Vest-Agder-museets slagord er *Vi forteller din historie*. Den kjente museumskenneren og -forfatteren, Stephen E. Weil, skrev rundt årtusenskiftet at de amerikanske museene måtte endre seg fra "bare å handle om noe – til også å være for noen". I 2017 har dedikerte ansatte og frivillige vist at vi både lever opp til slagordet vårt og at arbeidet vårt, formidlingen og utstillingene, har en betydning for samfunnet – ut over å være en fortelling om gjenstanden eller bygningen i seg selv.

Gjennom flere år har Vest-Agder-museet tatt ansvar for å løfte frem skyggehistoriene i samfunnet. Kulturrådet har i tre år støttet prosjektet *Samfunnsaktør i teori og praksis*, som blant annet handler om kunnskapsoverføring mellom museer som arbeider med, eller ønsker å arbeide med, utfordrende og tabubelagte tema. Utstillingen *Ikke bare greit*, om fattigdom på Sørlandet, har også vært del av dette prosjektet. Denne har nå vandret i flere kommuner i Vest-Agder. Det er både trist, men også viktig, å få formidlet at fattigdommen er like stor i dag som den var midt på 1800-tallet, selv om den viser seg i andre former. Historie og samtid møtes – og berører oss. Flere av de besøkende har meldt tilbake at utstillingen har gitt en åpning til å fortelle om utfordringer i eget liv, og mange har blitt klar over at det ikke er sikkert at alle barnas venner er like velstående som det gis inntrykk av.

Den 26. juni 1945 fikk D/S Hestmanden igjen landkjenning med et fritt Norge. Den 26. juni 2017 fikk de som seilte under 1. eller 2. verdenskrig endelig sitt museum og flytende minnesmerke. Mye har skjedd, og lang tid har gått siden Stortinget i 1995 vedtok at Hestmanden skulle bli et nasjonalt krigsminnesmerke. Det var derfor en stor opplevelse da vi i 2017 endelig kunne åpne Hestmanden, med krigsseilernes historie som sin nye last og med en fungerende maskin. Vest-Agder-museet så det som en ære at 14 krigsseilere og enker av krigsseilere ble med på åpningen. Krigsseilernes innsats er imponerende, og det er viktig at den også blir kjent blant kommende generasjoner.

Museumsdrift handler om langsiktig arbeid. Passasjervogn Co. 333 på Setesdalsbanen har vært under restaurering i mange år og ble fullført i 2017. Andorsengården i Mandal er en av de største trebygningene på Sørlandet, og i 2017 kom museet sammen med kommunen i gang med forundersøkelsene til det som nok kommer til å bli et stort prosjekt. På Lista museum ble stakkene som hadde ligget i sjøen over vinteren for saltvannsimpregnering hentet opp og brukt i istandsettingen av låven i Vanse.

Vi forteller din historie handler også om å ha lokaler til å fortelle historiene i, og da lokaler med innhold som er tilgjengelige for alle. Det er dessverre ikke situasjonen for museet i dag. Det er derfor gledelig at museet i 2017 fikk gjennomført en arkitektkonkurranse for nytt museumsbygg på Odderøya.

Med alt det spennende og gode arbeidet som skjer fra både ansatte og frivillige, er det ekstra kjekt at det også legges merke til ute blant folk flest – og resulterer i stadige besøksrekorder. I 2017 var det en jevn økning på de fleste avdelingene, besøksrekord for Vest-Agder-museet og "all time high" for både Setesdalsbanen og Mandal museum.

Kristiansand, 5. mars 2018

John Olsen
Direktør

2017 – HØYDEPUNKTENE

- Ny publikumsrekord – 125 000 besøkende og "all time high" på Mandal museum og Setesdalsbanen.
- Gjennomført arkitektkonkurranse og skisseprosjekt for nytt museumsbygg på Odderøya.
- Nytt magasin ferdig planlagt.
- 14 millioner kroner i ekstra prosjektmidler og private gaver i 2017, bl.a. 2 millioner kroner fra Kulturdepartementet til istandsettingen av kanonen på Møvik og 990 000 kroner fra Gjensidigestiftelsen til Kristiansand museum.
- Forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide og 14 krigsseilere eller enker etter krigsseilere bidro til en verdig åpning av D/S Hestmanden som Norsk krigsseilermuseum 26. juni.
- Vogn Co. 333 på Setesdalsbanen ferdig restaurert.
- Sommertoget besøkte Grovane stasjon.
- Dokumentasjons- og formidlingsprosjektet "Glamour i småbyen – mote fra Mandal i 25 år" satte Mandal museum på kartet og sikret besøksrekord.
- Fattigdomsprosjektet har styrket museets rolle som aktiv samfunnsaktør og har ført til omfattende kunnskapsoverføring innad i museet og synlighet utad.
- Museet delte ut 362 gratis årskort til personer eller familier med krevende økonomi samt 261 kort til flykninger.
- Gjennomført flere bootcamps med registrering av gjenstander.
- *Jakten på de stjålne smykkene* bidro til at nye generasjoner ble kjent med Gimle Gård.
- Nybygg av smie på Tingvatn. Bygget reist på tradisjonelt vis og materialene hentet i skogen med hest.
- Full dekning til brannsikring på Sjølingstad Uldvarefabrik.
- Østhassel redningsstasjon på Lista er snart ferdigrestaurert, og vi kunne igjen invitere til Redningsstasjonens dag.
- Krambua i Flekkefjord flyttet ut i gata i desember og ble en del av julemarkedet i byen. I Kristiansand besøkte 5000 museets juleverksted med utstilling på Torvet.

Grunnlaget for virksomheten

Vest-Agder-museet IKS er et kulturhistorisk museum som ved utgangen av 2017 bestod av elleve avdelinger/besøkssteder lokalisert i Flekkefjord, Farsund, Hægebostad, Lindesnes, Mandal, Kristiansand og Vennesla.

Vest-Agder-museet er organisert som et interkommunalt selskap med formål å organisere innsamling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorien i Vest-Agder. Museet har ansvar for drift og forvaltning av de samlinger og anlegg som er konsolidert i selskapet. Deltakere i selskapet er Vest-Agder fylkeskommune og kommunene i Vest-Agder. Eierandel og deltakeransvar er fordelt slik:

- Vest-Agder fylkeskommune 50/100
- Kristiansand kommune 20/100
- Flekkefjord, Farsund, Mandal og Vennesla kommune 5/100 hver,
- Sirdal, Kvinesdal, Lindesnes, Hægebostad, Audnedal, Lyngdal, Åseral, Marnardal,
- Søgne og Songdalen kommune 1/100 hver

Museet skal bidra til at de deltakende kommunene får et godt museumstilbud.

Fra januar 2016 overtok Vest-Agder-museet ansvaret for formidlingen ved Tingvatn fornminnepark og besøksenter i Hægebostad gjennom en avtale om kjøp av tjenester. D/S Hestmanden ble fra samme tidspunkt konsolidert med Vest-Agder-museet, og skipet ble i juni 2017 åpnet som Norsk krigsseilmuseum - Norges nasjonale minnesmerke over krigsseilere i to verdenskriger.

I tillegg til de geografiske avdelingene kommer felles administrasjon og felles fagseksjon som har kontorer i Vestre Lasarett på Odderøya i Kristiansand. Både fagseksjonen og administrasjonen arbeider på tvers i museet, med felles faglige satsninger og administrative rutiner.

Representantskap og styre

Representantskapet er Vest-Agder-museets høyeste myndighet. De deltakende kommuner og fylkeskommunen utøver sin myndighet i selskapet gjennom dette organet. Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for 4 år i henhold til den kommunale valgperioden. Det kan foretas nyvalg i perioden. Representantskapet har 16 medlemmer, 1 medlem fra hver deltakerkommune og 1 medlem fra Vest-Agder fylkeskommune. Terje Damman er valgt som representantskapets leder for perioden 2016 - 2019, med Margrethe Handeland som nestleder. Det ble avholdt 2 representantskapsmøter i 2017 - 16. mars og 24. november.

Vest-Agder-museet har et styre på 9 medlemmer med personlige varamedlemmer. 7 velges av representantskapet og 2 velges av de ansatte. Valgperioden er 4 år, tilsvarende den kommunale valgperioden. For ansatterepresentantene er valgperioden 2 år. Representantskapet valgte i 2016 følgende styre i Vest-Agder-museet:

Styremedlemmer	Personlige varamedlemmer
Toril Runden – styreleder	Inge Eikeland
Sally Vennesland – nestleder	Rune André Sørtveit Frustøl
Egil Normann Eek	Kai Steffen Østensen
Gordon Fuglestad	Mette Fimreite Roth
Jan Seland	Norunn Tveit Egenes
Hilde Charlotte Solheim	Harald Sodal

Aslak Wegge	Kristin Ljosland
Birgith Gautchi – ansatterepresentant	Simon Mawdsley - 1. vara
Oliver J. Torkelsen – ansatterepresentant	Linda Evensen - 2. vara

Det har vært avholdt 5 styremøter i 2017 der 49 saker har blitt behandlet. Planene for nytt museumsbygg på Odderøya og magasin har vært gjenganger på sakskartet til styremøtene også i 2017. Arbeidene med å sette i stand D/S Hestmanden, både for seiling for egen maskin og formidling som Norsk Krigsseilmuseum har vært gjenstand for oppmerksomhet i styret gjennom året, sammen med bekymringen om manglende fast statlig driftsstøtte til skipet. Etableringen av et mulig matkultursenter i Odderøya museumshavn er også behandlet grundig av styret. Styret gjennomførte i forbindelse med sitt styremøte i desember sitt årlige dialogmøte med Vest-Agder fylkeskommune. Styret har også fått faglige presentasjoner på tema som markedsføring/kommersialisering, samlingsforvaltning og formidling i museet.

PERSONALE, ARBEIDSMILJØ OG ADMINISTRASJON

Ansatte og frivillige i Vest-Agder-museet

Delingen av museet i regionene øst og vest videreføres, og representanter for regionene, sammen med leder for fagseksjonen, direktør og administrasjonssjef utgjør museets øverste ledergruppe. Avdelingslederne for øvrig og lederne av driftsgruppene har deltatt i utvidet ledergruppe som har vært samlet to ganger.

Vest-Agder-museet vokser gjennom økt aktivitet på avdelingene og stor prosjektaktivitet generelt. Ved utgangen av 2017 hadde museet 53 ansatte fordelt på totalt 47 årsverk. Av disse er 6 prosjektansatte som arbeider med vedlikehold, registrering av samlingene, markedsføring, formidling, og i samfunnsrolle-prosjektet. I museets høysesong øker antallet ansatte betydelig i form av fortellere/guidere, butikk-, kafé- og vedlikeholdsarbeidere.

Ved årsskiftet 2017/2018 gikk Klaus Jan Olesen over i pensjonistenes rekke. Vi har fått flere nye medarbeidere i året som har gått. Tore Martin Herland begynte i april som økonomi- og sikkerhetsrådgiver, med spesielt ansvar som sikkerhetskoordinator i museet. Registratør Magnhild Aasen gikk over i fast stilling fra november. Kjetil Olsen har også blitt fast ansatt i 50 % stilling som håndverker på Lista museum. Det har vært, og er inne, vikarer i enkelte stillinger i museet, på grunn av permisjoner eller sykefravær.

Samarbeidspartnere

Delingen av museet i regionene øst og vest videreføres, og representanter for regionene, sammen med leder for fagseksjonen, direktør og administrasjonssjef utgjør museets øverste ledergruppe. Avdelingslederne for øvrig og lederne av driftsgruppene har deltatt i utvidet ledergruppe som har vært samlet to ganger.

Vest-Agder-museet vokser gjennom økt aktivitet på avdelingene og stor prosjektaktivitet generelt. Ved utgangen av 2017 hadde museet 53 fast ansatte fordelt på totalt 47 årsverk. I tillegg kommer prosjektansatte som arbeider med registrering av samlingene, markedsføring, formidling og i samfunnsrolle-prosjektet. I museets høysesong øker antallet ansatte betydelig i form av fortellere/guidere, butikk-, kafé- og vedlikeholdsarbeidere.

Ved årsskiftet 2017/2018 gikk Klaus Jan Olesen over i pensjonistenes rekke. Vi har fått flere nye medarbeidere i året som har gått. Tore Martin Herland begynte i april som økonomi- og sikkerhetsrådgiver, med spesielt ansvar som sikkerhetskoordinator i museet. Registratør Magnhild Aasen gikk over i fast stilling fra november. Kjetil Olsen har også blitt fast ansatt i 50 % stilling som håndverker på Lista museum. Det har vært, og er inne, vikarer i enkelte stillinger i museet, på grunn av permisjoner eller sykefravær.

Likestilling og mangfold

Museets målsetning er å være en arbeidsplass der det råder likestilling mellom kvinner og menn. Ved årsskiftet 2017/2018 hadde museet 53 ansatte hvorav 24 var kvinner og 29 var menn. Vest-Agder-museets styre besto i 2017 av 4 kvinner og 5 menn. Styret finner på bakgrunn av denne kjønnsfordelingen det ikke nødvendig å iverksette spesielle tiltak med hensyn til likestilling i virksomheten.

Vest-Agder-museet anser seg å være en inkluderende organisasjon preget av mangfold på flere plan. Ansatte av ulike nasjonaliteter og med forskjellig kulturell og aldersmessig bakgrunn sikrer bredde i museumsdriften.

Kompetanseheving

Vest-Agder-museet er en kunnskapsvirksomhet, og de ansatte er gjennom sin kompetanse, erfaring, arbeidsinnsats og motivasjon det viktigste redskapet for å nå organisasjonens mål. Kompetansen og kunnskapen til den enkelte ansatte er et viktig aktivum i museets daglige virksomhet, og det satses bevisst på å videreutvikle både den formelle og den uformelle delen av de ansattes kompetanse. Ansatte i museet har deltatt på nettverkssamlinger og på en rekke seminarer, studier, kurs og møter som bidrar til å øke kompetansenivået både individuelt og generelt i museet. Forskningsukene i fagseksjonen og "bootcamps" for arbeid med samlingsforvaltning gir godt faglig og arbeidsmessig utbytte.

Vest-Agder-museets fokus på museumsetikk og museet som aktiv samfunnsaktør videreføres som en av bærebjelkene i institusjonen, gjennom et samfunnsrollearbeid i samarbeid med andre museer i Norge. Prosjektet omhandler museenes arbeid med samfunnsaktuelle tema som utfordrer og engasjerer.

Sesongansatte i Vest-Agder-museet, som er museets viktigste ansikt utad i hovedsesongen, får grundig opplæring gjennom felles kurs, og gjennom innføring i den enkelte avdelings historie.

Museet har i samarbeid med Fylkeskonservatoren i Vest-Agder fylkeskommune arrangert tre dagskurs i tilstandsregistrering av antikvariske bygninger og i tillegg 5 håndverkerkafeer som også har vært åpne for eksterne deltakere.

På Sjølingstad har man over tid jobbet med kunnskapsoverføring i forhold til laging av hullkorts-monstre til Jacquardvevene. Målet med kompetansehevingen var å kunne reparere og kopiere de gamle monstrene vi bruker i dag. Disse er laget av papp og begynner å bli gamle og utslitte, og det er samtidig viktig å ha kjennskap til oppbygningen av ulike grunnbindinger med tanke på fremtiden. Arbeidet med hullkort har resultert i en manual i hullkort slagning og kopiering av eksisterende mønstre.

Vest-Agder-museet har en klar ambisjon om å bringe flere av sine ansatte opp til sertifisering etter Norsk museumsforbunds ordning (Konservator NMF). Egne forsknings-/skriveuker har muliggjort tid til dette, og i 2017 har tre ansatte jobbet målrettet for å få en godkjenning de nærmeste par årene.

I tillegg til at museet er opptatt av å bygge egen kompetanse, har det også vært fokus på å dele museets erfaringer og kunnskap med andre. Museets ansatte har delt sin kompetanse gjennom å

holde foredrag, kurs og workshops i blant annet museumsetikk, museets arbeid med samfunnsrolle, gjenstandsregistrering, militærhistorie og bruk av historiske bilder. Flere av foredragene om museumsetikk har blitt holdt i utlandet. Det har blitt laget en film på både engelsk og norsk, som oppsummerer erfaringer tre museer har gjort seg i arbeidet med det samfunnsaktuelle temaet "fattigdom", og filmene er distribuert bredt. Filmens målgruppe er museumsansatte som vil jobbe med informanter om sensitive tema, både i Norge og i utlandet.

Organisasjonsutvikling

Ansatte spredt på mange forskjellige lokasjoner trenger treffpunkter for å styrke sosialt samhold og faglig samarbeid på tvers i organisasjonen. Det har blitt avviklet to fellessamlinger for alle ansatte i Vest-Agder-museet i 2017; en samling 22. mars på Nordberg fort der blant annet museets samfunnsrolle var tema, og en samling 12. desember på Setesdalsbanen med omvisning blant annet på verkstedområdet på Grovane og eksklusiv togtur med servering av julelunsj om bord i togsettet. I tillegg var vi drøyt 40 ansatte på studietur til Newcastle i september, med besøk både til det verdenskjente friluftsmuseet Beamish og til tekstilindustriområdet New Lanark i Skottland, for å nevne noe fra det innholdsrike turprogrammet. På museene kommer vi «bak fasaden» og utveksler erfaringer og knytter kontakt med museumskolleger andre steder. Studieturen, som finner sted annet hvert år, er et naturlig høydepunkt både når det gjelder det sosiale og i forhold til å få nye impulser og ideer.

Det arbeides kontinuerlig med å forbedre organisasjons evne til å fornye seg og sikre at arbeidskraft og andre ressurser blir anvendt på en best mulig og effektiv måte, også med formål å oppnå et lærende organisasjonsmiljø.

Styret har vedtatt å gjennomgå foreslåtte tiltak i organisasjonsprosjektet fra 2012 som ledd i arbeidet med ny strategisk plan.

Arbeidsmiljø (HMS)

Et godt, utviklende og inkluderende arbeidsmiljø utgjør et solid grunnlag for virksomhetens suksess. I Vest-Agder-museet bestrebes god intern informasjonsflyt og kontinuerlig kommunikasjon mellom ansatte og ledelse for å oppnå medvirkning og eierskap, og det legges vekt på sosiale og faglige aktiviteter som kan bidra til et godt arbeidsfellesskap på tvers. I 2017 ble et nytt, internt nyhetsbrev etablert, med jevnlig informasjon ut til de ansatte om hva som skjer i museet; personalnytt, utstillinger og aktiviteter, faglige eller administrative tiltak og annet som kan være av interesse.

Museet er IA-bedrift (IA = inkluderende arbeidsliv) og legger til rette for arbeidstrening og praksisplasser for personer fra NAV/andre tiltaksbedrifter der det er mulig.

Agder Bedriftshelsetjeneste har i 2017 fulgt opp helse- og arbeidsmiljøundersøkelsene på Sjølingstad Uldvarefabrik og Kristiansand museum. For øvrig har bedriftshelsetjenesten deltatt i AMU-møtene, bidratt med støtte i enkeltsaker og deltatt på vernerunder.

Det totale sykefraværet i 2017 har ligget på 7,1 %, hvilket innebærer en økning fra 6,2 % i 2016. Dette er en del høyere enn målsetningen i museets handlingsplan for inkluderende arbeidsliv (IA) på 5,6 % sykefravær. Fraværet er fulgt opp av ledelsen i samarbeid med Bedriftshelsetjenesten.

Ordningen med mulighet til å trene i arbeidstiden benyttes av en rekke av de ansatte, og må anses å ha positiv virkning på trivsel og helse. Museet er også medlem i Bedriftsidretten i Vest-Agder, noe som gir ansatte mulighet til å delta i en rekke forskjellige sportslige aktiviteter gjennom året. I oktober 2017 stilte vi igjen med tre spreke mixlag i Oljestafetten!

Arbeidsmiljøutvalg

Vest-Agder-museet har et arbeidsmiljøutvalg som i 2017 har bestått av Thorunn Lunde (ansattrepresentant), Oliver J. Torkelsen (ansattes representant/hovedverneombud), John Olsen og Gro Eikeland (arbeidsgiverrepresentanter). Det er arbeidstakersiden som har hatt leder- og sekretærfunksjonen i AMU gjennom året. Agder Bedriftshelsetjeneste har også deltatt på møtene.

Det har vært avholdt 4 møter i AMU i 2017 med fokus blant annet på følgende saker:

- Sykefravær og oppfølging av dette i tilfellene der fraværet anses å ha sammenheng med arbeidsmiljøet.
- HMS/internkontroll generelt.
- Helse- og arbeidsmiljøundersøkelser, vernerunder og andre saker fra Agder Bedriftshelsetjeneste.
- Løpende orientering og behandling av saker av relevans for arbeidsmiljøet generelt i museet.

Påvirkning av det ytre miljø

Driften av Setesdalsbanen er av en slik art at noe utslipp i forbindelse med museumstogkjøring er uunngåelig. Som museumsbane bruker vi likevel minimalt med kull pr. passasjer og strekningen Grovane – Røyknes ser ut til å være akkurat passe lang ift. å oppnå optimal utnyttelse av trekraft. Fyring med dieselloje i verkstedet medfører også utslipp og det arbeides med utfasing av denne varmekilden. Utover dette forsøker virksomheten å opptre på en måte som i minst mulig grad kan forårsake noen ytre skadelig påvirkning av miljøet. Det arbeides også med diverse enøk-tiltak i lokomotivstallen, platehall for varmt arbeid samt vann- og oljeutskiller fra verkstedet. På Sjølingstad Uldvarefabrik forekommer utslipp fra fyrkjelen, mens alt vaskevann som kan forårsake forurensning går gjennom rensanlegget før utslipp. D/S Hestmanden har dampkjele med oljefyring og forurenser noe når denne er i bruk. Ved kai er skipet koblet til landstrøm for å begrense utslippene. Utover dette bidrar ikke museets avdelinger til skadelig påvirkning av det ytre miljøet.

Ledelse og administrasjon

Administrasjonen har bestått av direktør, administrasjonssjef, økonomi- og sikkerhetsrådgiver, regnskapsansvarlig i 80 % stilling, markedskonsulent i 75 % og konsulent i 20 % stilling. Administrasjonen bistår avdelingene med budsjett/regnskap og økonomistyring, innkjøp/anskaffelser, markedsføring, sikringstiltak, personalsaker og felles administrative rutiner. Også fellesrutiner innen HMS, IKT og forsikring koordineres av administrasjonen. En arbeidsgruppe for økonomi- og administrasjon fungerer på tvers i organisasjonen og arbeider med standardisering av rutiner i museet.

Administrasjonen har jevnlig kontakt med eierkommuner og eierstiftelser og deltar som sekretær/observator i en rekke av styrene for disse. I tillegg deltar administrasjonen i samarbeidsutvalgene (mellom museet og venneforeningene) både på Setesdalsbanen og D/S Hestmanden. I 2017 har administrasjonen brukt mye tid på planlegging av det nye museumsbygget og nytt magasin og på ferdigstillelsen av D/S Hestmanden og åpning av Norsk krigsseilermuseum 26. juni.

Arbeid i fagseksjonen

Fagseksjonen samler ansatte som har sine primære arbeidsoppgaver knyttet til forskning, forvaltning og formidling. Avdelingsledere med konservatorkompetanse inngår ikke i fagseksjonen, men deltar i arbeidsgrupper som har faglig fokus. I 2017 bestod fagseksjonen av 14 ansatte, derav ni konservatorer, en designer, en fotograf, en museumsrådgiver og to registratorer. I tillegg har vi hatt tilknyttet oss hjelp for digitalisering av historiske bilder. Blant konservatorene var også leder for fagseksjonen, museets formidlingsansvarlig, militærhistoriker, konservator med ansvar for plastbåtsatsing og prosjektansvarlig for Hestmanden. Fagseksjonen har som oppgave å koordinere, følge opp og støtte opp under det faglige arbeidet i avdelingene, samt initiere og gjennomføre overordnede prosjekter forankret i seksjonen.

UTFORDRINGER

Økonomisk handlingsrom

Det foreligger en forventning til at et stort regionalt museum, med nasjonale oppgaver, skal være oppdatert og profesjonelt i sitt arbeid. Dette fordrer et økonomisk handlingsrom som ikke finnes i dag. At Kulturdepartementet i perioden 2015–2017 har lagt indeksreguleringen på driftstilskudd på rundt 50 % av reell lønns- og prisvekst bidrar vesentlig til å forverre denne situasjonen. En kostbar pensjonsordning bidrar ytterligere til å begrense handlingsrommet. Statsbudsjettet for 2018 legger opp til en justering som fremdeles ligger under reell lønns og prisvekst. Vest-Agder-museet opplever at staten i liten grad tar hensyn til de ulike museenes portefølje av typer avdelinger og kulturminner. Vest-Agder-museet forvalter mange teknisk-industrielle kulturminner og kulturminner med særlige krav til sikkerhetssystemer og sertifisering (Hestmanden, Setesdalsbanen og ammunisjonsjernbanen på Møvik). Disse er svært ressurskrevende å drifte. Styret forutsetter at staten hensyntar dette i kommende budsjetter.

Det arbeides kontinuerlig med å øke egeninntjeningen for å avhjelpe situasjonen. Blant annet har det også i 2017 vært et samarbeid med konsulentfirmaet Backer & Bang knyttet til posisjonering og strategisk markedsføring. Stillingen som markedsfører (ny 2016) har også bidratt til økt fokus på dette området. Vest-Agder-museet er en aktiv søker på eksterne prosjektmidler, dette vil imidlertid ikke kunne kompensere for en lav indeksregulering over år. Lav indeksregulering rammer grunnfunksjonene i museet (f.eks. vedlikehold av ikke-antikvariske bygg, gjenstandsforvaltning og skoleformidling). Museet har arbeidet aktivt med å skaffe private sponsorer, men blant annet på grunn av krisen i oljeindustrien er dette markedet nærmest "tørket opp" i regionen.

Bygningsvern

Vest-Agder-museet forvalter 128 bygg, hvor av 101 antikvariske (freda eller verneverdige). Det er et stort etterslep på vedlikeholdet av disse. Museet har de siste årene prioritert bygningsvern, så også i 2017. Ekstra midler fra Kulturdepartementet, Vest-Agder fylkeskommune og enkelte kommuner gir mulighet for et mer langsiktig og målrettet arbeid. Dette har ført til at alle antikvariske bygg i Flekkefjord nå har et normalt vedlikeholds nivå. Det drives imidlertid fremdeles "brannslukking" ved Kristiansand museum, Lista museum og Andorsengården i Mandal knyttet til å sikre tak som lekker, utbedre grunnen som byggene står på, samt fjerne vegetasjon som holder på fukt. Det er fremdeles ikke nok ressurser til at museet både kan opprettholde et godt løpende vedlikehold, samtidig som man ruster opp de byggene hvor forfallet allerede er kommet langt. Det er også en utfordring med dårlige verkstedsfasiliteter som gjør arbeidet mer tungvint og tidkrevende enn nødvendig.

Ved Setesdalsbanen har det vært mulig å drive mer systematisk bygningsvern med støtte fra Bane NOR. Det samme har vært tilfelle ved Sjølingstad Uldvarefabrik gjennom midler fra Riksantikvaren.

Magasinsituasjonen

Vest-Agder-museet forvalter 128 bygg, hvor av 102 antikvariske (freda eller verneverdige). Det er et stort etterslep på vedlikeholdet av disse. Museet har de siste årene prioritert bygningsvern, så også i 2017. Ekstra midler fra Kulturdepartementet, Vest-Agder fylkeskommune og enkelte kommuner gir mulighet for et mer langsiktig og målrettet arbeid. Dette har ført til at alle antikvariske bygg i Flekkefjord nå har et normalt vedlikeholds nivå. Det drives imidlertid fremdeles "brannslukking" ved Kristiansand museum, Lista museum og Andorsengården i Mandal knyttet til å sikre tak som lekker, utbedre grunnen som byggene står på, samt fjerne vegetasjon som holder på fukt. Det er fremdeles ikke nok ressurser til at museet både kan opprettholde et godt løpende vedlikehold, samtidig som man ruster opp de byggene hvor forfallet allerede er kommet langt. Det er også en utfordring med dårlige verkstedsfasiliteter som gjør arbeidet mer tungvint og tidkrevende enn nødvendig.

Ved Setesdalsbanen har det vært mulig å drive mer systematisk bygningsvern med støtte fra Bane NOR. Det samme har vært tilfelle ved Sjølingstad Uldvarefabrik gjennom midler fra Riksantikvaren.

Situasjonen kan oppsummeres slik:

Antall bygg Vest-Agder-museet benytter totalt	128
Antall antikvariske bygg som inngår i Vest-Agder-museet (fredede eller verneverdige bygg)	102
Antall antikvariske bygg hvor Vest-Agder-museet/andre/uavklart har vedlikeholdsansvar (og finansieringsansvar)	87/12/3
Antall antikvariske bygg hvor Vest-Agder-museet/andre/uavklart har vedlikeholdsansvar og hvor byggene har "normal vedlikeholdsstandard"	33/11/0
Totalt antall antikvariske bygg med vedlikeholdsetterslep	58

Oppdaterte museumsbygg, publikumsfasiliteter og universell utforming

Museet har mange viktige historier å formidle og mange verdifulle gjenstander å vise frem. Dessverre har museet i dag få visningsflater som tilfredsstillers dagens krav til klima, sikkerhet og tilgjengelighet for publikum. Dette gjør at det er mange av våre egne gjenstander vi ikke kan stille ut, og det å hente inn utstillinger fra andre museer er tilnærmet umulig. Dette gjelder i flere av byene, men ikke minst i Kristiansand.

Nytt museumsbygg på Odderøya

Med bakgrunn i forholdene redegjort for ovenfor, gjennomførte museet i 2017 en arkitekt-konkurranse og et påfølgende skisseprosjekt for et nytt museumsbygg på Odderøya i Kristiansand. Kristiansand kommune, Vest-Agder fylkeskommune og Vest-Agder-museet har delt på kostnadene knyttet til arkitektkonkurranse, skisseprosjekt og planlagt forprosjekt (2018). Arkitektkonkurransen ble gjennomført som en plan og designkonkurranse med prekvalifisering. Totalt 51 arkitekter/sammenslutninger av arkitekter fra 11 ulike land søkte om prekvalifisering. Fem ble valgt ut til å gå videre: Helen og Hard, Reilulf Ramstad og Transborder fra Norge, BIG and Elements (Danmark og Norge) og Lahdelma & Mahlamäki (Finland). En jury på åtte personer kåret til slutt Helen og Hard og deres forslag "Navet" som vinneren.

Ett nytt museumsbygg på Odderøya vil være en vesentlig forbedring av dagens utstillingsfasiliteter og åpne for å både kunne stille ut flere egne gjenstander og låne inn utstillinger fra andre museer. Vest-Agder-museet anser nytt museumsbygg og magasin som to sider av samme prosjekt. Det vil være en prioritert oppgave i 2018 å arbeide for finansiering av disse byggene.

Magasinsituasjonen

Vest-Agder-museet forvalter rundt 60 000 gjenstander og 228 000 fotografier. På Lista er det etablert et moderne magasin med klimaregulerte haller for mindre og mellomstore gjenstander. Dette dekker behovet for den vestre delen av fylket, samt for hele museet når det gjelder foto. Kristiansand museum leier et større lagerlokale i Vågsbygd, men dette er for lite, og en del gjenstander oppbevares derfor under svært utilfredsstillende forhold i museumsbygget på Kongsgård og i et kaldt lager samme sted. Magasinet knyttet til Setesdalsbanen er også lite egnet. Større gjenstander oppbevares dels i en leid hangar på Lista, dels i haller og dels ute på Setesdalsbanen. På Setesdalsbanen er situasjonen i ferd med å bli bedre. I 2014 ble det bygd ny hall for de gamle vognkassene. I 2015 ble arbeidet med ny hall for "gult materiell" (rullende materiell knyttet til vedlikehold av bane/infrastruktur) startet opp. Hallen ble fullfinansiert i 2017 og ferdigstilles i 2018. Det arbeides nå med forprosjekt for ny godsvognhall for også å kunne få de siste vognene under tak.

Museet søkte om støtte til nytt magasin gjennom ordningen "Nasjonale kulturbygg" på statsbudsjettet for 2018, men nådde ikke opp. Forprosjektet for nytt magasin er ferdig, og museet vil søke på nytt sammen med midler til nytt museumsbygg som del av statsbudsjettet for 2019. Andre finansieringsløsninger for nytt magasin vurderes også.

Samlingsforvaltning - registrering

Registreringsprogrammet Primus har ved enkelte avdelinger vært brukt i mange år allerede, og det jobbes fortsatt med å samkjøre registreringen, å rydde opp i tidligere feil- eller dobbeltregistreringer og å øke antallet av gjenstander som er registrert. Av museets ca. 60 000 gjenstander er nå 16 616 registrert i Primus, og det er en økning på 656 gjenstander. Samtidig har flere nye samlinger blitt tatt inn, samt at gjenstander fra ubemannete museer har blitt registrert i eksterne systemer.

Det omfattende arbeidet innen samlingsforvaltning er ikke realistisk å få til uten å organisere arbeidet som et prosjekt med ekstra innleid personell, noe som krever større økonomisk handlingsrom. Museet har gjennomført en målrettet satsing innen dette fagområdet også i 2017, ved hjelp av to prosjektstillinger som registratorer. I prosjektperioden ble det igjen oppdaget flere uregistrerte samlinger, samt gjenstander som ikke bare måtte registreres, men også konserveres og flyttes umiddelbart. Behovet for bedre oppbevaring, registrering og organisering av samlingene er fortsatt stort, til tross for målrettet og suksessfullt arbeid, bootcamps og involvering av konservatorene i registreringsarbeidet.

Kunnskapsoverføring knyttet til handlingsbåren kunnskap

Vest-Agder-museet preges av mange avdelinger og funksjoner knyttet til håndbåren kunnskap, det vil si kunnskap som vanskelig lar seg dokumentere utover at den går fra person til person. Dette gjelder særsilt aktiviteten på Sjølingstad, driften på Setesdalsbanen samt mye av bygningsvedlikeholdet og restaureringsarbeidene som foregår på avdelingene.

På Sjølingstad Uldvarefabrik har det vært lagt ned et stort arbeid i å utvikle manualer og dokumentasjon som kan støtte opp under opplæringen av nytt personell. Det er imidlertid utfordrende at funksjoner som tidligere ble løst av mange, nå løses av noen få. Kunnskapsoverføring og dokumentasjon er et tidkrevende arbeid som trekker personell ut av den daglige driften og følgelig i en periode krever økte ressurser. Det bør arbeides videre med å involvere flere personer i de ulike prosessene, slik at flere sitter på parallell kunnskap. Museet har også som satsingsområde å utvide erfaringsutvekslingen mellom de ulike teknisk-industrielle kulturminnene og innen bygningsvernet.

Driftsmidler Hestmanden

D/S Hestmanden ble en del av Vest-Agder-museet fra 1. januar 2016. Fra styrets side lå en forutsetning om sikkerhet for driftsmidler til grunn for konsolideringen. Den statlige andelen kom imidlertid ikke i statsbudsjettet for 2017. I Statsbudsjettet for 2018 lå det inne en økning i driftsmidler på 4 millioner kroner. Dette er i underkant av 50 % av hva som trengs for å vedlikeholde skipet, sikre en forsvarlig formidling og opprettholde skipets sertifikater.

Manglene driftsmidler er en stor bekymring for museet. Bevilgningene som kom i 2015 og 2016 til å gi skipet et nytt innhold (utstillinger og formidling) og for å sette skipet i stand til å seile for egen maskin, har skapt store forventninger langs hele kysten om at Hestmanden skal bli et minnesmerke for hele landet. Både Vest-Agder-museet, Hestmandens venner og Stiftelsen Hestmanden er skuffet over at disse tilskuddene ikke følges opp slik at forventningene kan innfris. Skipet står nå i fare for igjen å bli liggende fast ved kai, med et stadig økende vedlikeholdsetterslep som vil kreve nye prosjektmidler.

TAKK TIL ANSATTE OG FRIVILLIGE

Det skjer mye i Vest-Agder-museet, både når det gjelder aktiviteter, utstillinger, skoleopplegg og nye tilnærminger til publikum. Samspillet og samarbeidet mellom ansatte, frivillige og andre samarbeidspartnere fungerer godt og sammen skaper vi et tilbud som blir lagt merke til! Kvaliteten på arbeidet er høy, vi har vært synlige i media og samfunnet generelt, og vi står også i 2017 i front i det norske museumslandskapet i å ta opp vanskelige tema!

Dette hadde vi ikke klart uten dedikerte ansatte, motiverte frivillige og positive samarbeidspartnere og styret i Vest-Agder-museet retter en stor takk til alle for innsatsen i 2017!

ØKONOMISKE FORHOLD

Styret betrakter Vest-Agder-museets økonomiske situasjon som utfordrende, spesielt med tanke på grunnfunksjonene i museet og mulighetene for videre utvikling og realisering av visjoner og mål. Det arbeides på flere områder for å endre situasjonen, både for å oppnå økt økonomisk støtte fra offentlige tilskuddsytere på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt hold, og for å øke museets egeninntjening. Vest-Agder-museet har en høy andel av de totale ordinære driftsmidlene bundet opp i lønn og sosiale utgifter. Spesielt utgjør dagens ytelsesbaserte pensjonsordning en stor byrde for museets totale økonomi og handlingsrom.

Gaveforsterkning fra Kulturdepartementet

Kulturdepartementets ordning med gaveforsterkning på private gaver har også i 2017 gitt uttelling for Vest-Agder-museet. Private gaver fra Stiftelsen for store kulturanlegg i Kristiansand og Stiftelsen UNI på tilsammen kr. 1 300 000 til reetablering av ammunisjonsjernbanen på Kristiansand kanonmuseum utløste kr. 325 000 i gaveforsterkningsmidler.

Årets resultat

Årets totale inntekter, inklusive finansinntekter, utgjorde 73 105 571 kroner. Tallet inkluderer prosjekttilskudd fra diverse offentlige og private tilskuddsytere. Tilsvarende utgjorde årets kostnader, inklusive renteutgifter, 77 501 073 kroner. Til sammen gir dette, korrigert for avskrivninger, et netto driftsresultat på - 3 480 543 kroner. Reelt resultat, etter bruk og avsetning i bundne fond, utgjør - 1.870.268 kroner. Diverse tiltak – også deler av investeringer – er i 2017 finansiert gjennom bruk av disposisjonsfond, som er redusert fra 4,70 millioner kroner ved utgangen av 2016 til 2,45 millioner på samme tidspunkt i 2017. Spesielt merforbruk til restaureringen av passasjervogn Co. 333 på Setesdalsbanen og istandsettingsarbeidene på D/S Hestmanden bidrar til denne utviklingen. Oppnådde egeninntekter i 2017 ligger på omtrent 11 % av de totale driftsinntektene.

Driftsresultatet for 2017 er svekket med totalt 870 120 kroner, hvorav 301 214 kroner på grunn av premieavvik på pensjonsinnbetalinger til KLP for 2016, utgiftsført i 2017, og aktuarberegning av premieavviket for 2017, hvorav sistnevnte, 568 906 kroner, inntektsføres i 2018. Pensjonspremie og pensjonskostnader har de siste årene vært sterkt økende og vanskelige å kostnadsberegne i museumssektoren, og fremtidige pensjonsforpliktelser dekkes ikke av avsatte pensjonsmidler. Underdekningen utgjør ved utgangen av 2017 kr. 8 747 629 inkl. arbeidsgiveravgift og medfører en latent, fremtidig forpliktelse.

Avvik mellom årsregnskap og regulert budsjett

I tabellen under redegjøres det for de mest betydelige avvikene mellom årsregnskap og justert budsjett 2017, for museet samlet (alle beløp i kroner):

Kontogruppe	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Kommentar
Salgsinntekter	7 955 421	5 670 000	Billetsalg på Setesdalsbanen gir et betydelig positivt avvik mot budsjett. I tillegg har Sjølingstad, Kristiansand museum, Kanonmuseet og Mandal museum også erfart positive avvik mot budsjett.
Refusjoner inkl. sykepenges	1 214 041	60 000	Refusjon for sykepenges budsjetteres i utgangspunktet ikke og regnskapstallene utgjør dermed et avvik.
Driftsutgifter	12 467 419	12 621 174	Samlet sett er driftsutgifter som budsjettert men innenfor enkelte avdelinger er det avvik mellom regnskap og budsjett. På Setesdalsbanen er det avvik knyttet til noe lavere kostnader for togdrift enn budsjettert. Kristiansand museum har høyere kostnader enn budsjettert, dette skyldes hovedsakelig prosjektfinansierte, ikke budsjetterte kostnader knyttet til vedlikehold av utareal.
Varekjøp	1 437 703	1 191 000	Også i 2018 er det spesielt Sjølingstad og Setesdalsbanen som har erfart høyere varekjøpskostnader enn budsjettert, som også henger sammen med høyere varesalg enn budsjettert.
Lønn og sosiale utgifter	37 221 804	34 866 277	Prosjektfinansierte, ikke-budsjetterte personalkostnader knyttet til restaurering og formidling om bord på Hestmanden, samt høyere variable lønnskostnader enn budsjettert knyttet til sesongansatte utgjør hoveddelen av avvik mot budsjett. Posten inkluderer også premieavvik på ansattes pensjonsordning, som i 2017 svekker resultatet med totalt 870 120 kroner.
Vedlikehold og utvikling driftsmidler	17 153 309	11 377 478	Avviket skyldes hovedsakelig bruk av bundne fonds som ikke er inkludert i budsjettet. Dette knyttes blant annet til rehabilitering av passasjervogn Co. 333, bygging av hall for gult togmateriell, rehabilitering lokstall på Setesdalsbanen samt restaureringskostnader Hestmanden.
Inventar og utstyr	1 507 526	482 000	Faktiske kostnader mot budsjett er høyere enn budsjetterte, dette skyldes primært innkjøp knyttet til formidling om bord på Hestmanden, kostnader vedrørende istandsetting av utstillingslokaler på Vestre Lasarett, samlingsforvaltning, samt istandsetting Andorsen-gården.
Aktiviteter/prosjekter	1 167 363	3 826 000	Avviket skyldes hovedsakelig lavere kostnader enn budsjettert knyttet til forskjellige prosjekter, som delvis er forskjøvet til 2018.
Merverdiavg. ref. og betalt	3 804 352	2 500 000	Høyere kostnader enn budsjettert primært knyttet til Hestmanden, medfører høyere mva-kompensasjon enn budsjettert.

Også i kapitalregnskapet forekommer det avvik mellom regnskap 2017 og regulert budsjett for året. Kostnader knyttet til arkitektkonkurranse og annen prosjektering i forbindelse med det nye museumsbygget, og det samme knyttet til nytt servicebygg på Kanonmuseet er i årsregnskapet klassifisert som investering. Det samme gjelder kjøp av traktor på Kanonmuseet, lavtrykksbord til konserveringsverkstedet samt aggregat og AV-utstyr til Hestmanden. Avviket på til sammen nærmere 3,2 millioner kroner gjenspeiles også i noe omklassifisering av tilskudd (primært fra midler i bundne fond).

Grunnlag for videre drift

Vest-Agder-museets egenkapital var ved utgangen av 2017 nesten 43,38 millioner kroner, hvorav fri egenkapital avsatt i disposisjonsfond utgjorde 2,45 millioner kroner og nesten 21,36 millioner kroner var avsatt i bundne driftsfond (hvorav drøye 11 millioner gjelder prosjektmidler øremerket Hestmanden). Styret anser museets likviditet for å være god.

Vest-Agder-museet har begrenset økonomisk handlefrihet innenfor rammen av ordinære driftsmidler – spesielt med tanke på drift av D/S Hestmanden – men med fortsatt fokus på økt egeninntjening og mulighet for private gaver og tilskudd, mener styret og ledelsen at forutsetningen for fortsatt drift og utvikling av museet er til stede. Årsregnskapet er satt opp under denne forutsetning.

Styret for Vest-Agder-museet IKS

Odderøya, 5. mars 2018

Toril Runden, styreleder

Sally Vennesland, nestleder

Egil Normann Eek

Hilde Charlotte Solheim

Jan Seland

John Olsen, direktør

Til representantskapet i Vest-Agder-museet IKS

REVISORS BERETNING FOR 2017

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Vest-Agder-museet IKS som viser et ordinært resultat på kr -3.480.543 og et regnskapsmessig mer-/mindreforbruk på kr 0. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, driftsregnskap og kapitalregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av selskapets finansiell stilling per 31. desember 2017, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov om interkommunale selskaper, forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i selskapets årsrapport, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov om interkommunale selskaper, forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med dem som har overordnet ansvar for styring og kontroll, om blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav*Konklusjon om budsjett*

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert særbudsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Kristiansand 6. mars 2018

Monica H. Smith-Tønnessen
Statsautorisert revisor

VEST-AGDER-MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

<u>DRIFTSREGNSKAP</u>	Note	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Regnskap 2016
Salgsinntekter		7 955 421	5 670 000	7 720 617
Leieinntekter		20 550	15 000	33 364
Andre driftsinntekter		20 770	0	79 198
Tilskudd	2	59 707 701	60 978 053	82 242 046
Refusjoner inkl sykepenger		1 214 041	60 000	1 071 197
Mva ref.krav drift-komp.		3 804 352	2 500 000	4 906 327
SUM DRIFTSINTEKTER		72 722 835	69 223 053	96 052 748
Driftsutgifter		12 467 419	12 621 174	15 208 672
Varekjøp		1 437 703	1 191 000	1 482 026
Lønn og sosiale utgifter		36 351 684	34 866 277	34 172 085
Endring premieavvik	8	870 120	0	-1 052 938
Forbruksvarer og tjenester		1 802 945	1 658 000	1 499 193
Vedlikehold og utvikling driftsmidler		17 153 309	11 377 478	17 741 079
Inventar og utstyr		1 507 526	482 000	1 055 393
Mva betalt komp.ordningen		3 804 352	2 500 000	4 906 327
Aktiviteter/prosjekter		1 167 363	3 826 000	1 234 933
Tap på fordringer		11 072	0	25 565
Avskrivninger	9	914 960	950 000	810 319
SUM DRIFTSUTGIFTER		77 488 453	69 471 929	77 082 654
Brutto driftsresultat		-4 765 618	-248 876	18 970 094
Renteinntekter og utbytte		382 736	250 000	418 853
Sum eksterne finansinntekter		382 736	250 000	418 853
Renteutgifter og låneomkostninger		12 620	0	19 028
Avdrag på lån		0	0	0
Sum eksterne finansutgifter		12 620	0	19 028
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner		370 116	250 000	399 825
Motpost avskrivninger		914 960	950 000	810 319
NETTO DRIFTSRESULTAT		-3 480 543	951 124	20 180 239
Brukt slik:				
Bruk av disposisjonsfond	7	3 469 583	0	0
Bruk av bundet driftsfond	7	22 969 149	0	5 814 164
Sum bruk avsetninger		26 438 731	0	5 814 164
Avsatt slik:				
Overført til kapitalregnskapet	7	0	560 000	0
Avsatt disposisjonsfond	7	1 599 315	391 124	295 243
Avsatt bundne driftsfond	7	21 358 874	0	25 699 160
Sum avsetninger		22 958 188	951 124	25 994 402
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk		0	0	0

VEST-AGDER-MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

KAPITALREGNSKAP

Alle beløp i hele kroner

		Regnskap 2017	Budsjett 2017	Regnskap 2016
Utgifter				
Investering i inventar/ utstyr	9	2 137 345	770 000	1 782 686
Investering i bygninger	9	1 781 573	0	0
Investering i EK innskudd KLP		100 285	60 000	89 311
Avsetning til fond		0	0	0
SUM FINANSIERINGSBEHOV		4 019 203	830 000	1 871 997
Finansiering				
Overført fra driftsregnskapet		0	560 000	0
Investeringstilskudd	2	500 000	0	1 300 000
Mva kompensasjon		511 000	0	92 072
Bruk av bundet driftsfond	7	2 630 011	0	0
Bruk av disposisjonsfond	7	378 192	270 000	479 925
Bruk av ubundne investeringsfond		0	0	0
SUM FINANSIERING		4 019 203	830 000	1 871 997

VEST-AGDER-MUSEET IKS

HOVEDOVERSIKT BALANSEREGNSKAP

Alle beløp i hele kroner

Note	Regnskap 2017	Regnskap 2016
EIENDELER		
A. Anleggsmidler		
	572 544	472 259
* EK innskudd KLP		
* Pensjonsmidler	8 34 923 926	31 060 338
* Avskrivbare driftsmidler	9 26 743 285	23 739 327
Sum anleggsmidler	62 239 755	55 271 924
B. Omløpsmidler		
* Kasse/bank	3 26 939 248	33 701 069
* Kundefordringer	236 610	601 903
* Forskuddsbetalte kostnader	0	24 500
* Premieavvik	8 0	301 214
* Andre fordringer	4 4 532 705	6 205 055
Sum omløpsmidler	31 708 562	40 833 741
SUM EIENDELER	93 948 318	96 105 665
GJELD OG EGENKAPITAL		
C. Egenkapital		
* Urørlig egenkapital	1,7 1 000 000	1 000 000
* Bundne driftsfond	7 21 358 874	25 599 160
* Disposisjonsfond	7 2 450 593	4 699 054
* Kapitalkonto	7,10 18 568 201	15 811 788
Sum egenkapital	43 377 668	47 110 001
D. Gjeld		
* Langsiktig gjeld		
* Pensjonsforpliktelse	8 43 671 554	39 460 136
Sum langsiktig gjeld	43 671 554	39 460 136
* Kortsiktig gjeld		
* Leverandørgjeld	1 692 919	3 740 565
* Offentlig gjeld og feriepenger	4 637 271	4 376 828
* Premieavvik	8 568 906	0
* Annen kortsiktig gjeld	5 0	1 418 135
Sum kortsiktig gjeld	6 899 096	9 535 528
Sum gjeld	50 570 650	48 995 665
SUM GJELD OG EGENKAPITAL	93 948 318	96 105 665

Kristiansand, den 5. mars 2018

John Olsen
Daglig leder

Toril Runden
Styrets leder

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET 2017 Vest-Agder-museet IKS

0 - Regnskapsprinsipper

Regnskapet er ført i henhold til forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper av 1999.

Regnskapet er basert på et finansielt orientert system med hovedvekt på anskaffelse og anvendelse av midler til drift og investering og hvordan disse aktivitetene er finansiert. Resultatet vises i form av en endring i arbeidskapitalen (omløpsmidler minus kortsiktig gjeld). Regnskap og budsjett skal baseres på det såkalte anordningsprinsippet: "Alle kjente utgifter/utbetalinger i året skal tas med drifts- og investeringsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når regnskapet avsluttes."

Alle inntekter og utgifter skal budsjetteres og regnskapsføres brutto. Det skal ikke gjøres fradrag for inntekter som direkte vedrører utgiftspostene.

Kasse og bankbeholdninger er oppført med virkelige beløp. Kortsiktige fordringer er oppført til pålydende. Anleggsmidler, dvs investeringer i faste eiendommer, anlegg, inventar og utstyr føres opp i balansen som eiendeler til anskaffelseskost. Tilskudd er ikke trukket fra. For å bli vurdert som en investering, må anskaffelsen ha en økonomisk levetid på minst 3 år, samt ha en anskaffelseskost på minst kr. 100.000. Avskrivninger føres både i driftsregnskapet og balansen. I driftsregnskapet føres avskrivninger som en driftsutgift og med en motpost før netto driftsresultat. Netto driftsresultat påvirkes således ikke av avskrivningene.

Avdrag på lån utgiftsføres i driftsregnskapet. Ekstraordinære avdrag føres i Kapitalregnskapet. Kortsiktig og langsiktig gjeld er oppført til pålydende.

Eiendeler og gjeld er vurdert i samsvar med regnskapsforskriftens §8 (bokført til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi). Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Aksjer er oppført til anskaffelseskost. Nedskrivning foretas til virkelig verdi dersom dette er påkrevd.

I henhold til Regnskapsforskriften er ikke varebeholdning tatt med som en eiendel i balansen.

1 - Eiere

Vest-Agder Fylkeskommune	kr 500 000	Sirdal kommune	kr 10 000
Kristiansand kommune	kr 200 000	Kvinesdal kommune	kr 10 000
Flekkefjord kommune	kr 50 000	Lindesnes kommune	kr 10 000
Farsund kommune	kr 50 000	Hægebostad kommune	kr 10 000
Mandal kommune	kr 50 000	Audnedal kommune	kr 10 000
Vennesla kommune	kr 50 000	Lyngdal kommune	kr 10 000
		Åseral kommune	kr 10 000
		Marnardal kommune	kr 10 000
		Søgne kommune	kr 10 000
		Songdalen kommune	kr 10 000
Sum innbetalt urørlig egenkapital	kr 1 000 000		

2 - Tilskudd

	2017	2016
Driftstilskudd fra Kulturdepartementet	kr 17 960 000	kr 17 650 000
Driftstilskudd fra Vest-Agder fylkeskommune	kr 10 604 000	kr 10 411 850
Ekstra tilskudd fra Vest-Agder fylkeskommune	kr 2 301 000	kr 2 650 000
Driftstilskudd fra kommunene	kr 9 070 883	kr 8 290 618
Gaveforsterkning fra Kulturdepartementet	kr 325 000	kr 137 500
Tilskudd fra Norsk Kulturråd	kr 2 012 000	kr 1 126 000
Tiltaksmidler fra Kulturdepartementet til D/S Hestmanden	kr -	kr 15 000 000
Tilskudd fra Kulturdepartementet til D/S Hestmanden	kr 2 000 000	kr 9 000 000
Tilskudd fra Kulturdep. til Kristiansand Kanonmuseum	kr 2 000 000	kr -
Tilskudd fra Klima- og miljødep. til D/S Hestmanden	kr -	kr 3 000 000
Tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet til D/S Hestmanden	kr -	kr 3 000 000
Tilskudd fra Forsvarsdepartementet til D/S Hestmanden	kr 145 000	kr 3 000 000
Ekstra tilskudd fra kommunene	kr 286 500	kr 650 000
Tilskudd fra Riksantikvaren til Sjølingstad Uldvarefabrik	kr 4 878 011	kr 4 536 858
Tilskudd fra Bane NOR / Norsk Jernbanemuseum til Setesdalsbanen	kr 4 745 000	kr 2 610 000
Tilskudd fra Anders Jahres stiftelse til D/S Hestmanden	kr 1 000 000	kr -
Tilskudd fra private stiftelser	kr 775 061	kr 150 000
Tilskudd fra eierstiftelser	kr 1 126 741	kr 810 255
Tilskudd fra venneforeninger	kr 196 430	kr 70 000
Tilskudd fra andre	kr 282 075	kr 148 965
Totalt tilskudd eks. investeringstilskudd	kr 59 707 701	kr 82 242 046

Investeringstilskudd

Investeringstilskudd fra Kristiansand kommune 1)	kr 500 000	kr -
Investeringstilskudd fra Stiftelsen UNI 2)	kr -	kr 300 000
Inv. tilskudd fra Stiftelsen for store kulturanlegg 2)	kr -	kr 1 000 000
SUM Investeringstilskudd	kr 500 000	kr 1 300 000

1) Investeringstilskudd til arkitektkonkurranse, nytt museumsbygg Odderøya.

2) Investeringstilskudd til reetablering av ammunisjonsjernbanen på Kristiansand kanonmuseum 2016.

3 - Bankinnskudd

Bankinnskudd pr 31.12.2017 utgjør kr. 26.882.822, herav kr. 1.009.283 i bundne skattetrekksmidler.

4 - Andre fordringer

	2017	2016
Reise- og lønnsforskudd	kr 30 470	kr 10 527
Til gode tilskudd	kr 3 133 216	kr 4 250 000
Til gode ordinær mva	kr 815 423	kr -
Til gode mva kompensasjon	kr 553 595	kr 1 944 528
Sum andre fordringer	kr 4 532 705	kr 6 205 055

5 - Annen kortsiktig gjeld

Annen kortsiktig gjeld pr 31.12.2017 er kr 0,-. Saldo pr 31.12.2016 på kr 1 418 135 refererer seg til fagforeningstrekk, skyldig lønn og skyldig merverdiavgift.

6 - Arbeidskapitalen

	Regnskap endring 2017	Regnskap endring 2016
BALANSEN		
OMLØPSMIDLER		
(1) Endring betalingsmidler	kr (6 761 822)	kr 23 871 696
(2) Endring ihendehaverobligasjoner og sertifikater	kr -	kr -
(3) Endring kortsiktige fordringer	kr (2 062 143)	kr (1 752 910)
(4) Endring premieavvik	kr (301 214)	kr 301 214
(5) Endring i aksjer og andeler	kr -	kr -
(6) ENDRING OMLØPSMIDLER	kr (9 125 179)	kr 22 420 000
KORTSIKTIG GJELD		
(7) Endring kortsiktig gjeld	kr (2 636 433)	kr 2 719 688
ENDRING ARBEIDSKAPITAL (linje 6-7)	kr (6 488 746)	kr 19 700 312
DRIFT OG INVESTERING		
Korrekasjon - direkte (innbet. av grunnkapital)	kr -	kr -
Endring av arbeidskapital i drift og investering	kr (6 488 746)	kr 19 700 312
Endring av ubrukte lånemidler	kr -	kr -

7 - Fond

	Urørlig egenkapital	Bundet driftsfond	Disposisjons fond	Kapitalkonto	Sum egenkapital
Saldo 01.01.2017	kr 1 000 000	kr 25 599 160	kr 4 699 054	kr 15 811 788	kr 47 110 001
Fra bundet driftsfond	kr -	kr (22 969 149)	kr 22 969 149	kr -	kr -
Til bundet driftsfond	kr -	kr 21 358 874	kr (21 358 874)	kr -	kr -
Til kapitalregnskapet	kr -	kr (2 630 011)	kr (378 193)	kr 3 008 204	kr -
Årets avskrivninger	kr -	kr -	kr -	kr (914 960)	kr (914 960)
Endr. pensjonsforpl.	kr -	kr -	kr -	kr (347 830)	kr (347 830)
Inv.tilsk./ mva komp.	kr -	kr -	kr -	kr 1 011 000	kr 1 011 000
Årets mindreforbruk	kr -	kr -	kr (3 480 543)	kr -	kr (3 480 543)
TOTALT	kr 1 000 000	kr 21 358 874	kr 2 450 593	kr 18 568 202	kr 43 377 668

Disposisjonsfond

	Pr 01.01.2017	Netto driftsresultat	Til/ fra kapital-regnskapet	Til/ fra bundet driftsfond	Pr 31.12.2017
Odderøya					
Museumshavn	kr (524 707)	kr 202 436	kr -	kr (53 662)	kr (375 933)
Sjølingstad	kr (515 578)	kr 895 745	kr -	kr (743 000)	kr (362 833)
VAM Kristiansand	kr 748 711	kr 35 530	kr -	kr 35 679	kr 819 920
Setesdalsbanen	kr 1 310 073	kr (61 309)	kr -	kr (1 018 413)	kr 230 351
VAM Adm og Fag	kr 2 646 352	kr 1 285 177	kr (378 193)	kr (927 432)	kr 2 625 905
Lista	kr (25 285)	kr (44 147)	kr -	kr (17 000)	kr (86 432)
Mandal	kr 52 409	kr 83 594	kr -	kr (85 812)	kr 50 191
Flekkefjord	kr (141 377)	kr 289 425	kr -	kr -	kr 148 047
Gimle gård	kr 210 589	kr 72 286	kr -	kr -	kr 282 875
Kanonmuseet	kr 311 652	kr 2 507 131	kr -	kr (2 000 000)	kr 818 783
D/S Hestmanden	kr 626 216	kr (8 746 411)	kr -	kr 6 419 914	kr (1 700 281)
TOTALT	kr 4 699 055	kr (3 480 543)	kr (378 193)	kr 1 610 274	kr 2 450 593

Det bokførte akk. premieavviket medfører at disp. fondet til VAM adm ved utgangen av 2017 er kr 870 120 mindre enn om premieavviket ikke hadde blitt balanseført.

7 - Fond, forts.

Bundne fond	Pr 01.01.2017		Til bundne	Anvendt fond	Fra bundne		Pr 31.12.2017	
	kr		fond	til investeringer	kr		kr	
Museumshavn	kr	-	kr 53 662	kr	-	kr	-	kr 53 662
Sjølingstad	kr	-	kr 743 000	kr	-	kr	-	kr 743 000
VAM Kristiansand	kr	126 000	kr 90 321	kr	-	kr (126 000)	kr	90 321
Setesdalsbanen	kr	3 337 557	kr 4 355 970	kr	-	kr (3 337 557)	kr	4 355 970
VAM Adm & Fag	kr	3 064 776	kr 2 994 236	kr (997 972)	kr	(2 066 804)	kr	2 994 236
Lista	kr	-	kr 17 000	kr	-	kr	-	kr 17 000
Mandal	kr	-	kr 85 812	kr	-	kr	-	kr 85 812
Kanonmuseet	kr	-	kr 2 000 000	kr	-	kr	-	kr 2 000 000
D/S Hestmanden	kr	19 070 826	kr 11 018 873	kr (1 632 039)	kr	(17 438 787)	kr	11 018 873
TOTALT	kr	25 599 159	kr 21 358 874	kr (2 630 011)	kr	(22 969 148)	kr	21 358 874

8 - Pensjonsforpliktelser

Vest-Agder museet IKS har pensjonsordning for alle sine ansatte i Kommunal Landspensjonskasse (KLP).

De kommunale forskriftene fikk i 2002 nye bestemmelser for regnskapsføring av pensjon. Disse går i korthet ut på at de løpende utgifter i driftsregnskapet tilpasses et gjennomsnittsnivå basert på beregninger av netto pensjonskostnad. Forskjellen mellom betalt premie og netto pensjonskostnad utgjør premieavviket, som igjen gir resultat effekt.

Driftsresultatet for 2017 er svekket med kr 301 214 inkl aga. pga premieavvik fra 2016 som er utgiftsført i 2017. Det er også i 2017 foretatt en aktuarberegning av premieavviket, pensjonsforpliktelsen og pensjonsmidlene. Dette premieavviket har svekket resultatet for 2017 med kr 568 906 inkl aga. Dette beløpet blir inntektført i 2018.

Disposisjonsfondet for VAM adm er redusert med den totale endringen på kr 870 120, og samme avdelings netto driftsresultat for 2017 er svekket med samme beløp.

Pensjonsmidlene dekker foreløpig ikke de fremtidige pensjonsforpliktelser, da det er en underdekning på kr. 8 747 629 inkl arb.g. avgift. Underdekningen medfører en latent, fremtidig forpliktelse.

Premieavviket har en amortiseringsperiode på 1 år.

Årets netto pensjonsutgifter	KLP
Beløp i kroner	
Nåverdi årets pensjonsopptjening	kr 3 591 409
Renteutgifter av påløpt pensjonsforpliktelse	kr 1 670 259
Brutto pensjonsutgifter	kr 5 261 668
Forventet avkastning pensjonsmidler	kr -1 468 983
Netto pensjonsutgift	kr 3 792 685
Amortisert premieavvik fra 2016	kr 263 991
Administrasjonsutgifter	kr 184 449
Netto pensjonsutgifter inkl. adm. utgifter og amortisert premieavvik	kr 4 241 125

8 - Pensjonsforpliktelser, forts.

Beregnet premieavvik	Beløp i kroner	KLP
Innbetalt pensjonspremie (inkl adm)	kr	3 478 531
Oppbygging av adm. reserve og amortiseringspremie	kr	0
Netto pensjonsutgifter inkl. adm. utgifter ekskl. amortisert premieavvik	kr	3 977 134
Premieavvik	kr	-498 603
Arbeidsgiveravgift (14,1%)	kr	-70 303
Premieavvik inkl arbeidsgiveravgift (14,1%)	kr	-568 906

Pensjonsforpliktelse	Beløp i kroner	KLP
Pensjonsforpliktelse 01.01	kr	38 422 125
Årets pensjonsopptjening	kr	3 591 409
Renteutgifter av påløpt pensjonsforpliktelse	kr	1 670 259
Utbetalte pensjoner	kr	-1 672 344
Årets pensjonsopptjening, renter og utbetalinger	kr	3 589 324
Pensjonsforpliktelse 31.12. uten estimatavvik	kr	42 011 449
Amortisering estimatavvik - forpliktelse		579 111
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12 - estimat	kr	42 590 560
Gjenstående amortisering - forpliktelser	kr	0
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12 - estimat full amortisering	kr	42 590 560
14,1% arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	kr	1 080 995
Pensjonsforpliktelse i balansen	kr	43 671 555

Pensjonsmidler	Beløp i kroner	KLP
Pensjonsmidler 01.01	kr	31 060 338
Årets forventede avkastning	kr	1 468 983
Årets premieinnbetaling ekskl. adm. utgifter	kr	3 294 082
Årets utbetaling av pensjon	kr	-1 672 344
Årets avkastning, premieinnbet., pensjonsutbetalinger	kr	3 090 721
Pensjonsmidler 31.12. uten estimatavvik	kr	34 151 059
Amortisering estimatavvik - midler	kr	772 867
Brutto pensjonsmidler 31.12 - estimat	kr	34 923 926
Gjenstående amortisering - midler	kr	0
Brutto pensjonsmidler 31.12 - estimat full amortisering	kr	34 923 926

Netto pensjonsforpliktelse	Beløp i kroner	KLP
Netto pensjonsmidler/ -forpliktelser	kr	7 666 634
Arbeidsgiveravgift, 14,1%	kr	1 080 995
Netto pensjonsmidler/-forpliktelser inkl arbeidsgiveravgift	kr	8 747 629

Aktive medlemmer	80
Antall pensjonister	23
Forventet avkastning	4,50 %
Diskonteringsrente	4,00 %
Forventet lønnsvekst	2,97 %
Forventet pensjonsregulering	2,20 %
AFP-uttak	Ikke oppgitt

9 - Anleggsmidler

Innkjøp av driftsmidler med innkjøpspris over **kr. 100.000** og levetid på minst **3 år**, skal føres i kapitalregnskapet og aktiveres/ avskrives i balansen.
Selskapet følger inndelingen av anleggsmidler og avskrivningsplan ihht regnskapsforskriftens § 8.

	Utstyr Sjølingstad		Utstyr Setesdalsbanen		Inv/innredning Administrasjon		Aktivitetsbygg Nodeviga		Inv/innredning Mabergåsen	
Ansk. kost 01.01	kr	513 357	kr	557 550	kr	289 780	kr	16 504 282	kr	544 024
Tilgang i året	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-
Avgang i året	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-
Akk. kostpris 31.12	kr	513 357	kr	557 550	kr	289 780	kr	16 504 282	kr	544 024
Akk avskr. 01.01	kr	102 607	kr	242 505	kr	86 933	kr	330 082	kr	326 436
Årets avskrivninger	kr	51 335	kr	55 755	kr	28 977	kr	330 082	kr	54 406
Bokført verdi 31.12	kr	359 415	kr	259 290	kr	173 870	kr	15 844 117	kr	163 182
Avskrivningssats		10,00 %		10,00 %		10,00 %		2,00 %		10,00 %

	Traktor og vogner Kanonmuseet		Skinner tog Kanonmuseet		Museumsbygg Kanonmuseet		Brannsikring Gimle Gård		Museumsbygg Odderøya	
Ansk. kost 01.01	kr	475 433	kr	1 167 726	kr	-	kr	5 795 262	kr	-
Tilgang i året	kr	246 540	kr	-	kr	30 113	kr	-	kr	1 751 460
Avgang i året	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-
Akk. kostpris 31.12	kr	721 973	kr	1 167 726	kr	30 113	kr	5 795 262	kr	1 751 460
Akk avskr. 01.01	kr	-	kr	-	kr	-	kr	1 159 050	kr	-
Årets avskrivninger	kr	47 543	kr	29 193	kr	-	kr	289 763	kr	-
Bokført verdi 31.12	kr	674 430	kr	1 138 533	kr	30 113	kr	4 346 449	kr	1 751 460
Avskrivningssats		10,00 %		2,50 %		2,00 %		5,00 %		2,00 %

	Printer & lysbord Fagseksjonen		Nytt utstyr Hestmanden		AV-utstyr Hestmanden		Sum	
Ansk. kost 01.01	kr	139 527	kr	-	kr	-	kr	25 986 941
Tilgang i året	kr	258 766	kr	377 681	kr	1 254 358	kr	3 918 918
Avgang i året	kr	-	kr	-	kr	-	kr	-
Akk. kostpris 31.12	kr	398 293	kr	377 681	kr	1 254 358	kr	29 905 859
Akk avskr. 01.01	kr	-	kr	-	kr	-	kr	2 247 613
Årets avskrivninger	kr	27 906	kr	-	kr	-	kr	914 960
Bokført verdi 31.12	kr	370 387	kr	377 681	kr	1 254 358	kr	26 743 285
		20,00 %		10,00 %		20,00 %		

10 - Spesifisering av kapitalkonto

DEBET		KREDIT	
01.01.2017 Balanse (Underskudd i kapital)		01.01.2017 Balanse (Kapital)	15 811 788
Debetposter i året:		Kreditposter i året	
Økning pensjonsforpliktelse	4 211 418	Investert i anleggsmidler	3 918 918
Avskrivninger	914 960	Økning pensjonsmidler	3 863 588
31.12.2017 Balanse (Kapital)	18 568 200	EK tilskudd pensjonsordning	100 285
SUM DEBET	23 694 578	SUM KREDIT	23 694 578

11 - Lønn og godtgjørelse til ledende stillinger

Stilling	Fastlønn inkl feriepenger	Andre godtgjørelser	Sum
Direktør / daglig leder	842 577	7 304	849 881

Direktøren har samme pensjonsvilkår som øvrige ansatte i Vest-Agder-museet.

12 - Godtgjørelse til revisor

Honorar for:	2017 (ekskl. mva)
Revisjonshonorar	175 900
Bistand	3 375
Sum	179 275

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	SUM	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	7 955 421	5 670 000
Leieinntekter	20 550	15 000
Andre driftsinntekter	20 770	0
Tilskudd	59 707 701	60 978 053
Refusjoner inkl sykepenger	1 214 041	60 000
Mva ref.krav drift-komp.	3 804 352	2 500 000
SUM DRIFTSINTEKTER	72 722 835	69 223 053
Driftsutgifter	12 467 419	12 621 174
Varekjøp	1 437 703	1 191 000
Lønn og sosiale utgifter	37 221 804	34 866 277
Forbruksvarer og tjenester	1 802 945	1 658 000
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	17 153 309	11 377 478
Inventar og utstyr	1 507 526	482 000
Mva betalt komp.ordningen	3 804 352	2 500 000
Aktiviteter/prosjekter	1 167 363	3 826 000
Tap på fordringer	11 072	0
Avskrivninger	914 960	950 000
SUM DRIFTSUTGIFTER	77 488 453	69 471 929
Brutto driftsresultat	-4 765 618	-248 876
Renteinntekter og utbytte	382 736	250 000
Sum eksterne finansinntekter	382 736	250 000
Renteutgifter og låneomkostninger	12 620	0
Avdrag på lån	0	0
Sum eksterne finansutgifter	12 620	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	370 116	250 000
Motpost avskrivninger	914 960	950 000
NETTO DRIFTSRESULTAT	-3 480 543	951 124
Brukt slik:		
Bruk av disposisjonsfond	3 469 583	0
Bruk av bundet driftsfond	22 969 149	0
Sum bruk avsetninger	26 438 731	0
Avsatt slik:		
Overført til kapitalregnskapet	0	560 000
Avsatt disposisjonsfond	1 599 315	391 124
Avsatt bundne driftsfond	21 358 874	0
Sum avsetninger	22 958 188	951 124
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	Avd 2 Sjølingstad		Avd 3 VAM Kristiansand	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	1 556 207	1 375 000	758 241	660 000
Leieinntekter	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	0	0	0	0
Tilskudd	2 199 635	2 112 797	1 825 952	2 168 192
Refusjoner inkl sykepenger	416 633	0	342 637	0
Mva ref.krav drift-komp.	0	0	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER	4 172 475	3 487 797	2 926 830	2 828 192
Driftsutgifter	836 750	617 000	1 217 379	870 500
Varekjøp	396 751	176 000	79 593	95 000
Lønn og sosiale utgifter	553 623	376 581	844 716	526 472
Forbruksvarer og tjenester	97 053	54 000	120 437	97 000
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	1 341 445	2 196 048	392 918	120 000
Inventar og utstyr	37 893	12 000	118 577	35 000
Mva betalt komp.ordningen	0	0	0	0
Aktiviteter/prosjekter	2 419	0	116 752	1 040 000
Tap på fordringer	10 172	0	0	0
Avskrivninger	51 335	55 000	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER	3 327 441	3 486 629	2 890 371	2 783 972
Brutto driftsresultat	845 035	1 168	36 458	44 220
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter	0	0	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger	625	0	928	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter	625	0	928	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	-625	0	-928	0
Motpost avskrivninger	51 335	55 000	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT	895 745	56 168	35 530	44 220
Brukt slik:				
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0
Bruk av bundet driftsfond	0	0	126 000	0
Sum bruk avsetninger	0	0	126 000	0
Avsatt slik:				
Overført til kapitalregnskapet	0	0	0	0
Avsatt disposisjonsfond	152 745	56 168	71 208	44 220
Avsatt bundne driftsfond	743 000	0	90 321	0
Sum avsetninger	895 745	56 168	161 530	44 220
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0	0	0

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	Avd 4 Setesdalsbanen	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	1 773 783	1 190 000
Leieinntekter	0	0
Andre driftsinntekter	20 570	0
Tilskudd	6 977 052	6 900 306
Refusjoner inkl sykepenger	99 372	0
Mva ref.krav drift-komp.	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER	8 870 777	8 090 306
Driftsutgifter	1 154 335	2 089 125
Varekjøp	167 103	80 000
Lønn og sosiale utgifter	803 161	658 964
Forbruksvarer og tjenester	399 062	175 000
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	6 157 710	4 880 000
Inventar og utstyr	97 834	18 000
Mva betalt komp.ordningen	0	0
Aktiviteter/prosjekter	152 650	150 000
Tap på fordringer	0	0
Avskrivninger	55 755	60 000
SUM DRIFTSUTGIFTER	8 987 611	8 111 089
Brutto driftsresultat	-116 834	-20 783
Renteinntekter og utbytte	0	0
Sum eksterne finansinntekter	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger	230	0
Avdrag på lån	0	0
Sum eksterne finansutgifter	230	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	-230	0
Motpost avskrivninger	55 755	60 000
NETTO DRIFTSRESULTAT	-61 309	39 217
Brukt slik:		
Bruk av disposisjonsfond	1 079 722	0
Bruk av bundet driftsfond	3 337 557	0
Sum bruk avsetninger	4 417 279	0
Avsatt slik:		
Overført til kapitalregnskapet	0	0
Avsatt disposisjonsfond	0	39 217
Avsatt bundne driftsfond	4 355 970	0
Sum avsetninger	4 355 970	39 217
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0

	Avd 5 og 11 Adm & Fag	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
1 539 334	300 000	
2 400	0	
200	0	
36 524 527	39 676 130	
219 477	0	
3 804 352	2 500 000	
42 090 290	42 476 130	
4 276 491	4 435 339	
312 373	410 000	
30 740 287	30 480 690	
777 374	874 000	
28 057	700 000	
625 199	210 000	
3 804 352	2 500 000	
617 918	2 420 000	
900	0	
441 371	375 000	
41 624 322	42 405 029	
465 968	71 101	
382 736	250 000	
382 736	250 000	
4 898	0	
0	0	
4 898	0	
377 838	250 000	
441 371	375 000	
1 285 177	696 101	
0	0	
2 066 804	0	
2 066 804	0	
0	560 000	
357 746	136 101	
2 994 236	0	
3 351 981	696 101	
0	0	

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	Avd 6 Lista	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	821 300	820 000
Leieinntekter	5 600	0
Andre driftsinntekter	0	0
Tilskudd	940 606	841 766
Refusjoner inkl sykepenger	135 922	60 000
Mva ref.krav drift-komp.	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER	1 903 428	1 721 766
Driftsutgifter	760 351	654 500
Varekjøp	187 228	150 000
Lønn og sosiale utgifter	804 068	513 371
Forbruksvarer og tjenester	26 537	15 500
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	69 592	285 430
Inventar og utstyr	41 056	13 000
Mva betalt komp.ordningen	0	0
Aktiviteter/prosjekter	56 939	68 000
Tap på fordringer	0	0
Avskrivninger	0	60 000
SUM DRIFTSUTGIFTER	1 945 772	1 759 801
Brutto driftsresultat	-42 344	-38 035
Renteinntekter og utbytte	0	0
Sum eksterne finansinntekter	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger	1 803	0
Avdrag på lån	0	0
Sum eksterne finansutgifter	1 803	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	-1 803	0
Motpost avskrivninger	0	60 000
NETTO DRIFTSRESULTAT	-44 147	21 965
Brukt slik:		
Bruk av disposisjonsfond	61 147	0
Bruk av bundet driftsfond	0	0
Sum bruk avsetninger	61 147	0
Avsatt slik:		
Overført til kapitalregnskapet	0	0
Avsatt disposisjonsfond	0	21 965
Avsatt bundne driftsfond	17 000	0
Sum avsetninger	17 000	21 965
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0

	Avd 7 Mandal	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
189 417	70 000	
0	0	
0	0	
1 201 176	914 676	
0	0	
0	0	
1 390 593	984 676	
552 716	442 500	
27 225	5 000	
365 734	301 883	
30 710	14 500	
292 080	160 000	
34 722	10 000	
0	0	
3 075	38 000	
0	0	
0	0	
1 306 261	971 883	
84 332	12 793	
0	0	
0	0	
738	0	
0	0	
738	0	
-738	0	
0	0	
83 594	12 793	
2 218	0	
0	0	
2 218	0	
0	0	
0	12 793	
85 812	0	
85 812	12 793	
0	0	

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	Avd 8 Flekkefjord	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	213 785	265 000
Leieinntekter	400	0
Andre driftsinntekter	0	0
Tilskudd	1 084 740	870 864
Refusjoner inkl sykepenger	0	0
Mva ref.krav drift-komp.	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER	1 298 925	1 135 864
Driftsutgifter	116 734	238 500
Varekjøp	141 102	125 000
Lønn og sosiale utgifter	389 676	472 674
Forbruksvarer og tjenester	56 384	67 000
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	198 283	131 000
Inventar og utstyr	86 034	68 000
Mva betalt komp.ordningen	0	0
Aktiviteter/prosjekter	21 147	15 000
Tap på fordringer	0	0
Avskrivninger	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER	1 009 361	1 117 174
Brutto driftsresultat	289 565	18 690
Renteinntekter og utbytte	0	0
Sum eksterne finansinntekter	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger	140	0
Avdrag på lån	0	0
Sum eksterne finansutgifter	140	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	-140	0
Motpost avskrivninger	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT	289 425	18 690
Brukt slik:		
Bruk av disposisjonsfond	0	0
Bruk av bundet driftsfond	0	0
Sum bruk avsetninger	0	0
Avsatt slik:		
Overført til kapitalregnskapet	0	0
Avsatt disposisjonsfond	289 425	18 690
Avsatt bundne driftsfond	0	0
Sum avsetninger	289 425	18 690
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0

VEST-AGDER MUSEET IKS

Organisasjonsnr. : 989 072 048

ÅRSREGNSKAP 2017

HOVEDOVERSIKT REGNSKAP/BUDSJETT

Alle beløp i hele kroner

DRIFTSREGNSKAP

	Avd 10 Kanonmuseet		Avd 12 D/S Hestmanden	
	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Salgsinntekter	848 058	700 000	27 563	0
Leieinntekter	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	0	0	0	0
Tilskudd	2 517 056	2 367 468	5 011 120	4 276 757
Refusjoner inkl sykepenger	0	0	0	0
Mva ref.krav drift-komp.	0	0	0	0
SUM DRIFTSINTEKTER	3 365 114	3 067 468	5 038 683	4 276 757
Driftsutgifter	224 725	218 585	2 963 633	2 648 625
Varekjøp	48 441	60 000	30 635	0
Lønn og sosiale utgifter	342 977	287 984	2 016 804	712 488
Forbruksvarer og tjenester	9 321	20 500	273 355	335 000
Vedlikehold og utvkl. driftsmidler	167 894	2 460 000	7 998 678	400 000
Inventar og utstyr	55 624	10 000	385 735	100 000
Mva betalt komp.ordningen	0	0	0	0
Aktiviteter/prosjekter	9 000	0	113 132	50 000
Tap på fordringer	0	0	0	0
Avskrivninger	76 736	100 000	0	0
SUM DRIFTSUTGIFTER	934 718	3 157 069	13 781 972	4 246 113
Brutto driftsresultat	2 430 396	-89 601	-8 743 288	30 644
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter	0	0	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger	1	0	3 123	0
Avdrag på lån	0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter	1	0	3 123	0
Resultat eksterne finansieringstransaksjoner	-1	0	-3 123	0
Motpost avskrivninger	76 736	100 000	0	0
NETTO DRIFTSRESULTAT	2 507 131	10 399	-8 746 411	30 644
Brukt slik:				
Bruk av disposisjonsfond	0	0	2 326 496	0
Bruk av bundet driftsfond	0	0	17 438 787	0
Sum bruk avsetninger	0	0	19 765 284	0
Avsatt slik:				
Overført til kapitalregnskapet	0	0	0	0
Avsatt disposisjonsfond	507 131	10 399	0	30 644
Avsatt bundne driftsfond	2 000 000	0	11 018 873	0
Sum avsetninger	2 507 131	10 399	11 018 873	30 644
Regnskapsmessig mer/ mindreforbruk	0	0	0	0

FORNYING

Vest-Agder-museet er stadig i endring, og det er alltid nye ting å oppdage. I året som har gått, er noen store og tunge prosjekter avsluttet, for eksempel Hestmanden, som ble åpnet som Norsk krigsseilermuseum, og vogn 333 på Setesdalsbanen, som har vært inne til restaurering i mange år.

Fornyning handler også om prosjekter som startes opp. Vest-Agder-museet mangler gode og sikre utstillingslokaler. Nytt museumsbygg på Odderøya har vært planlagt lenge, og i 2017 ble det gjennomført arkitektkonkurranse og skisseprosjekt.

Hvis publikum skal finne museet interessant, må vi ha en blanding av nye opplevelser og tradisjonsrike arrangementer. Utstillinger har en langt kortere "utløpsdato" i dag, enn for bare få år siden. Årets utstilling om Marnar Konfeksjonsfabrikk i Mandal, *Glamour i småbyen* viser hvilken interesse som finnes for lokalhistorie og betydningen av at museets utstillinger fornyes med jevne mellomrom.

ODDERØYA

Arbeidet med å tilrettelegge de militærhistoriske anleggene på øya ble videreført. Det ble gjort en tilstandsvurdering av betongen i Haubitsanlegget og utarbeidet kalkyler for sikring. Arbeidet måtte settes på vent en periode fordi det omfattende utstillingsarbeidet på Hestmanden måtte prioriteres, men ble tatt opp igjen mot slutten av året. Militærhistorien på Odderøya vil ha fokus i 2018. Vest-Agder-museet og Vest-Agder fylkeskommune inngikk i 2017 en ettårig avtale om formidling av Odderøya fyr. Fyret var åpent siste søndag i måneden og hver søndag i juli. Det er disse dagene besøket gir grunnlag for å holde åpent. Publikumstilbud ble utviklet med filmvisning og utstilling, sistnevnte i samarbeid med Lindesnes fyrmuseum. Arbeidet med fyret for øvrig ble gjort i samarbeid med venneforeningen.

Nytt museumsbygg og magasin

Vest-Agder-museet har svært dårlige utstillings- og magasinforhold. Særlig i Kristiansand er utstillingsfasilitetene utdaterte, har dårlige klimatiske forhold og utfordringer med universell tilrettelegging. Dette gjør at museet verken kan stille ut egne gjenstander, eller langt mindre har muligheten for å låne inn utstillinger fra andre museer. Nytt museumsbygg på Odderøya har derfor høy prioritet. Året ble innledet med gjennomføring av en arkitektkonkurranse. 51 arkitektkontor/sammenslutninger fra 11 forskjellige land meldte sin interesse for å tegne bygget. Av disse fikk fem muligheten til å komme med sitt forslag. En jury bestående av åtte personer kåret Helen & Hard AS og deres forslag, *Navet*, som vinner. Juryen besto av fylkesordfører Terje Damman (juryleder), ordfører i Kristiansand Harald Furre, arkitekt og teknisk direktør Ragnar Evensen. Fra Vest-Agder-museet deltok styreleder Toril Runden, direktør John Olsen og ansattes representant Per Grimsgaard. Norske arkitekters landsforbund oppnevnte Lars Lanto og Jan Støring. Gisle Nataas fra Norske arkitekters landsforbund bisto juryen.

Høsten 2017 gjennomførte Helen & Hard og Vest-Agder-museet et skisseprosjekt. Dette bidro til en konkretisering, optimalisering og rasjonalisering av prosjektet. Et forprosjekt vil bli avsluttet mai 2018, slik at museet kan søke offentlig støtte for 2019.

Magasinsituasjonen i Vest-Agder-museet er også utilfredsstillende. Dette gjelder særskilt oppbevaringen av gjenstandene knyttet til museumsavdelingene i Kristiansand. Museet har i 2017 utarbeidet et forprosjekt knyttet til nytt magasin. Dette ble omsøkt i statsbudsjettet for 2018. Museet nådde dessverre ikke opp, og det ble derfor på slutten av året arbeidet med alternative finansieringsløsninger. Vest-Agder-museet forvalter mellom 50 og 60 000 gjenstander, av disse er rundt 40 000 knyttet til museumsavdelingene i Kristiansand.

D/S HESTMANDEN

26. juni 2017 åpnet D/S Hestmanden som Norsk krigsseilermuseum. Et verdig, nasjonalt minnesmerke over norske krigsseilere har endelig kommet på plass! Formidlingen og utstillingene om bord er ment å berøre og engasjere og skape en varig interesse for historien til norske sjøfolk generelt og krigsseilerne spesielt, noe som etter én sesong virker å være tilfelle. Hestmanden lå til kai under Arendalsuka, og ble en svært populær arena for debatter og konserter, men også for publikum generelt.

Det arbeides videre både med formidlingen om bord og etter hvert på land på Bredalsholmen og med ferdigstillelsen av skipet for seiling for egen maskin.

ETIKK OG AKTIV SAMFUNNSROLLE

Vest-Agder-museet satser på museumsetikk på flere plan. Vi har et kontinuerlig fokus på vår rolle som aktiv samfunnsaktør, og spesielt spørsmålet om hvordan vi kan formidle følsomme, tabubelagte eller kontroversielle tema på best mulig måte. Målet er å løfte frem enkeltpersoner eller minoriteter som vanligvis ikke blir hørt eller anerkjent, å fremme læring blant besøkende og dermed bidra til en positiv samfunnsutvikling. For å bidra til at nye grupper kan besøke museet, har vi i 2017 gått aktivt ut til kommunene i Vest-Agder og tilbudt gratis årskort for både flyktninger og familier som sliter økonomisk. Tilbudet har blitt svært godt mottatt, og vi har delt ut nærmere 400 årskort til kommuner og asylmottak, som så har videreformidlet dem til de familiene det gjelder.

Vi har i 2017 fortsatt museets fellesprosjekt om fattigdom, som blant annet hadde metodeutvikling og intern kunnskapsoverføring som mål. Mens 2016 ble brukt for å produsere en vandretstilling, har formidlingen av utstillingen ved avdelingene stått i fokus i 2017, samt oppsummering og avslutning av samarbeidet med to andre museer som har jobbet med samme tema, fattigdom – det mest tabubelagte temaet vi har jobbet med så langt. Erfaringene fra alle tre museer ble oppsummert i form av en film som nå foreligger på norsk og engelsk. Filmen har til hensikt å bidra med råd og erfaringer for andre museumsansatte som ønsker å arbeide som aktiv samfunnsaktør. Fokuset i hele prosjektet var rettet mot en personifisering av et tabubelagt tema. Foredrag som ble holdt i internasjonale fora viste at arbeidet er relevant også for museer utenfor Norge og Nordens grenser. Mot slutten av året begynte vi derfor å arbeide med vår første internasjonale søknad, som ansvarlig institusjon som vil jobbe sammen med syv andre museer og to universiteter.

Fattigdomsprosjektet inngikk i et større prosjekt, *Samfunnsaktør i teori og praksis*, støttet av Kulturrådet. Parallelt med arbeidet med fattigdom i regionen, har vi jobbet videre med databasen *museumsetikk.no*, et av hovedelementene i prosjektet vi har fått støtte til. Det er blitt kontinuerlig publisert innhold på siden. I løpet av året ble det publisert rundt 50 nye innlegg om museenes samfunnsrolle i inn- og utland, 39 ulike museumsprosjekter ble presentert og litteraturoversikten ble jevnlig oppdatert. Det ble også delt informasjon om over 30 konferanser og seminarer verden over. I løpet av 2017 hadde nettsiden over 10000 visninger fra 2700 individuelle brukere. Nettsiden endret navn til *museumogsamfunn.no* i desember 2017. Store deler av innholdet ble oversatt til engelsk, og subdomenet *museumandsociety.com* ble kjøpt opp av VAM. I løpet av januar 2018 vil en engelskspråklig, internasjonal versjon av nettsiden publiseres.

Vest-Agder-museet har videre vært initiativtaker til etableringen av en ny internasjonal komité innen The International Council of Museums, ICOM, sammen med to andre parter i Norge og Danmark. I tillegg har museets ansatte holdt foredrag og workshops for museumskolleger i inn- og utland med museumsetikk og arbeid med museenes samfunnsrolle som tema.

FAGLIGE PRIORITERINGER

Vest-Agder-museet har definert fem tematiske hovedområder for en pågående femårsperiode: militærhistorie, industrihistorie, maritim historie, byggeskikk og besøksstedenes lokalhistorie. Om mulig skal det legges størst vekt på perioden etter 1940. Fokuset gjelder for alle arbeidsområder, dvs. forskning, forvaltning, formidling og fornying. Etikksatsingen er en tilnæringsmåte til alt arbeid ved institusjonen og nevnes derfor ikke som tematisk hovedområde.

Militærhistorie

Første del av 2017 var dominert av arbeidet med å produsere og ferdigstille innhold til utstillingene om bord på D/S Hestmanden. Etter åpningen ble arbeidet med militærhistoriske kulturminner på Odderøya gjenopptatt. På grunnlag av innhentede kalkyler og kulturhistorisk dokumentasjon ble det utarbeidet en projektskisse for tilrettelegging av de historiske anleggene både over og under bakkenivå rundt toppen av Odderøya. Her står en underjordisk løype gjennom 100 års militærhistorie sentralt. Det ble videre igangsatt arbeid med skilting av flere militærhistoriske lokaliteter på øya. Arbeidet på Odderøya skjer i nært samarbeid med Odderøyas Venner og Kristiansand kommune.

På Kristiansand kanonmuseum ble det også igangsatt arbeid med nye skilt for montering før neste sommersesong. Prosessen med å lage nye utstillinger både på Kanonmuseet og Nordberg fort begynte høsten 2017. På Lista skjer samarbeidet rundt krigsminner i samarbeid med fylkeskommune, kommune og lokale foreninger. Flere militærhistoriske lokaliteter i Vest-Agder ble i tillegg befart og dokumentert etter ønsker fra kommuner og lokalhistoriske foreninger. Mot slutten av 2017 var arbeidet med uniformsutstillingen *Unik og Uniformert* en hovedprioritet.

Vest-Agder-museet deltar som en sentral aktør i verdiskapningsprosjektet *Festung Lista og Krigsminnesamarbeid Agder* i regi av Vest-Agder fylkeskommune. Det pleies jevnlig kontakt med ulike foreninger og organisasjoner som arbeider med militærhistorie i landsdelen.

Industrihistorie

I løpet av året har vi ferdigstilt arbeidet med registrering av over 500 prøvebøker fra AS Sjølingstad Uldvarefabriks driftstid. På Høie fabrikker i Mosby har vi foretatt inntak av et utvalg stoffer og annet som dokumenterer virksomheten. Vi har i tillegg fotodokumentert Høie-stoffer som ikke ble tatt inn til museet. I Mandal har vi dokumentert og formidlet historien til Marnar Konfeksjonsfabrikk AS.

Vest-Agder-museet har bidratt med artikler til nettstedet www.industrimuseum.no og har skrevet artikkel om industridokumentasjon og muligheter med dette nettstedet. Artikkelen ble publisert i Årbok for Søgne historielag. Museet deltok med tre ansatte på seminaret *Bruk av kulturarven. Fra industri til industriarv* i Bø i Telemark i 2017. Vi var også representert på samling i nettverkene for industrihistorie og arbeiderkultur. Disse nettverkene er viktige for å styrke samarbeidet mellom museer som jobber med denne type tematikk samt øke vår kompetanse på feltet.

Maritim historie

Maritim historie er relevant på flere av museets avdelinger og er en naturlig del av lokalhistorisk formidling ved blant annet avdelingene i Mandal, Flekkefjord, Kristiansand, Odderøya museumshavn samt Odderøya fyr. Sistnevnte har vi hatt ansvar for i 2017. Fyret har blitt tilrettelagt med informasjon og filmvisning om fyrenes betydning for landsdelen. Fyret har vært åpent på søndager, med matservering og guider til stede.

Museets plastbåtsatsning er lokalisert til **Odderøya museumshavn**. Samlingen har blitt utvidet med to nye båter i løpet av året. Den flytende utstillingen i havna bestod sommeren 2017 av 17 klassiske plastbåter fra 1950-1970-tallet. Utstillingen er et samarbeid med frivillige entusiaster, som får gratis båtplass i Nodeviga i bytte mot at båten ligger utstilt. Spesielt gledelig er det at interessen for denne ordningen øker, og at museet på denne måten får stilt ut et bredt spekter av klassiske plastbåter. Vest-Agder-museets årlige regatta for klassiske norske plastbåter ble arrangert søndag 27. august i strålende vær. For andre år på rad var det ny deltakerrekord. Til sammen 27 båter deltok. I tillegg var det også ny publikumsrekord med over 750 besøkende. I aktivitetshuset var det satt opp to foredrag som var godt besøkt. Regattaen ble også dekket av journalister fra Båtliv og Båtmagasinet.

I 2015 overtok museet skrog- og dekkformer til *Skibsplasts Sportsmann junior 11*. I 2016 var disse ferdig restaurert, og samme år ble skrog og dekk støpt i aktivitetshuset. I 2017 ble båten renskjært, montert på Skibsplast på Evje og klargjort for å delta på regattaen, der den også ble «døpt» av Roald Skibsrud. Arbeidsprosessen ble dekket av NRK Sørlandet. Alle ledd i prosessen ble dokumentert av museet, og prosjektet til kompetansebygging innad i VAM.

D/S Hestmanden: Den første halvdel av 2017 har vi jobbet intenst med ferdigstillingen av D/S Hestmanden til åpningen av Norsk krigsseilmuseum 26. juni. Utstillinger ble utviklet og ferdigstilt, skipet ryddet og formidlingstiltakene montert i tide til åpningen. En stor skipsteknisk innsats, dels fra museet, dels fra Hestmandens venner og dels fra eksterne leverandører har blitt lagt ned.

Bygningsvern og byggeskikk

Bygningsvern og byggeskikk er et av Vest-Agder-museets hovedsatsinger. Arbeidet har i 2017 vært knyttet til tre arbeidsområder: Bygningsvern på egen bygningsmasse, kurs og kompetansespredning, dendrokronologi og annen dokumentasjonsoppbygging. Vest-Agder-museet forvalter 102 antikvariske bygninger. Disse har et til dels stort etterslep på vedlikehold; 58 av 102 bygg har et definert etterslep på vedlikehold. Vedlikeholdet skal skje etter antikvariske prinsipper, slik at museets bygninger kan stå som referanseprosjekter for andre som arbeider med bygningsvern. Det legges vekt på å dokumentere både status før arbeidet starter opp, arbeidet underveis og det ferdige resultatet. I tillegg til arbeid som utføres av museets egne håndverkere, settes også oppdrag ut eksternt. I forbindelse med dette har museet stort fokus på kvalitetssikring.

Antall bygg VAM benytter totalt.	128
Antall antikvariske bygg som inngår i Vest-Agder-museet (fredede eller verneverdige bygg).	102
Antall antikvariske bygg hvor Vest-Agder-museet/andre/uavklart har vedlikeholdsansvar (og finansieringsansvar).	87/12/3
Antall antikvariske bygg hvor Vest-Agder-museet/andre/uavklart har vedlikeholdsansvar og hvor byggene har "normal vedlikeholdsstandard".	33/11/0
Totalt antall antikvariske bygg med vedlikeholdsetterslep	58

Museet er opptatt av å være en kompetanseinstitusjon og å bidra til å spre kunnskap og interesse ut blant både håndverkere og interesserte privatpersoner. Dette gjøres gjennom regulære kurs, som gjerne arrangeres sammen med andre. I tillegg arrangerer museet sammen med Vest-Agder fylkeskommune fem til seks *håndverkerkafeer* i året. Dette er møtepunkt som kombinerer faglige foredrag med sosial mingling. Håndverkerkafeene arrangeres ulike steder i fylket.

I 2015 trådte Vest-Agder-museet inn i en tidligere avtale mellom Nasjonalmuseet i København og Vest-Agder fylkeskommune. Målet er å bygge opp en større intern/lokal kompetanse på Agder i det å ta prøver, samtidig som en kan få datert flere av museets bygg og bygg knyttet til uthavnene samt avklart andre bygningshistoriske spørsmål. På sikt ønsker museet også å kunne bygge opp kompetanse i å analysere prøvene lokalt. Museet er videre opptatt av dokumentasjon av regionens byggeskikk generelt. Tre av håndverkerne har derfor fått opplæring i dokumentasjon av antikvariske bygg. Museet har også gitt tilbud til kommuner og fylkeskommuner om at vi kan ta imot dendroskiver/lafteknuter fra bygg som skal rives; dette med tanke på fremtidig forskning.

Besøksstedenes lokalhistorie

Besøksstedene har et naturlig fokus på lokalhistorie, og dette kommer til uttrykk i mindre utstillinger og prosjekter. Av litt større format er planen om faste, lokalhistoriske utstillinger ved alle avdelinger.

I 2016 startet arbeidet med planleggingen av den neste store lokalhistoriske utstillingen, som var tiltenkt Flekkefjord museum. Til tross for gode prosjektskisser har dessverre arbeidet ikke ført frem, og planene ble foreløpig skrinlagt i november 2017. Neste avdeling ute er kanonmuseet på Møvik i 2019 og deretter Mandal i 2021.

NASJONALE OG LOKALE NETTVERK

Museets ulike avdelinger deltar i formelle og uformelle nettverk på nasjonalt plan. Vest-Agder-museet har en svært bred tematisk- og samlingsmessig portefølje. Vi har derfor sett det som nødvendig å delta i en rekke nasjonale nettverk. Deltakelse i de nasjonale museumsnettverkene er en oppfølging av den museumsfaglige delen av museumsreformen. Vest-Agder-museet deltar i følgende nettverk på nasjonalt plan:

Nettverk	Ansvarlig
Nasjonalt nettverk for arbeiderkultur og nasjonalt nettverk for teknologi og industrihistorie	Konservator Birgitte Sørensen (Fagseksjonen)
Nasjonalt nettverk for bergkunst	Avdelingsleder Per Christian Burhol (Lista museum)
Byggnettverket, nasjonalt nettverk	Museumshåndverker Nils Magne Håkegård (Kristiansand museum)
Nasjonalt nettverk for fotografi	Fotoansvarlig Arve Lindvig (Fagseksjonen)
Herregårdsnettverket, nasjonalt nettverk	Konservator Tonje Tjøtta (Fagseksjonen)
Nasjonalt nettverk for fiskerihistorie og kystkultur	Avdelingsleder/konservator Arild Johannessen (Flekkfjord museum)
Nasjonalt nettverk for demokrati og menneskerettigheter	Leder av fagseksjonen, Kathrin Pabst
Museumsnettverk i Virke	Direktør John Olsen: ledelse og overordnede problemstillinger. Administrasjonssjef Gro Eikeland: nettverket for administrasjon.
Museumsbanenettverket (NY)	Opprettet sommeren 2017 – VAM gikk samtidig ut av Museumsbanerådet. Nettverk for direktører med museumsbaner i museet ble slått sammen med det nye Museumsbanenettverket. For VAM: Direktør John Olsen og avdelingsleder Tom Johansen.
Kulturrådets program for museenes samfunnsrolle (opprettet høsten 2015)	Leder av fagseksjonen, Kathrin Pabst

Vest-Agder-museet deltar aktivt i Norges museumsforbunds arbeid og bidrar på de fleste samlinger og seminarer i deres regi. Vest-Agder-museet samarbeider med museumsforbundet og de andre konsoliderte museene i Agder om å være representert under Arendalsuka 2017. Direktør John Olsen er nestleder i museumsforbundets styre, og administrasjonssjef Gro Eikeland er medlem av styret i seksjon for museumsledelse. John Olsen er også medlem av fakultetsstyret i Universitetet i Agder. Leder for fagseksjonen, Kathrin Pabst, sitter i styret i Norsk ICOM. Som en viktig reiselivsaktør, har VAM sett det som naturlig å ha et aktivt og engasjert forhold til Næringsforeningen i Kristiansand, i USUS-nettverket og det lokale cruisenettverket. Museet deltar også i det lokale historiefaglige miljøet gjennom Forskernettverk Agder, og formidlingsansvarlig Gunhild Aaby er leder av Den norske historiske forenings avdeling i Agder og sitter i komiteen som planlegger Norske historiedager 2018.

FORMIDLING OG LOKALE AKTIVITETER

BESØKSTALL VED AVDELINGENE

Totale publikumstall pr. avdeling	2013	2014	2015	2016	2017
Kristiansand museum	19 040	19 599	16 032	18 083	18 190
Odderøya inkl. museumshavn	Ca. 2 300	Ca. 2500	2 855	5 892	4 885
Kristiansand kanonmuseum	9 357	9060	9 890	12 458	10 285
Gimle Gård	2 256	3119	2 830	2 922	3 175
Setesdalsbanen	17 524	15 773	24 804	23 376	28 599
Mandal museum og Vigeland Hus	4 853	5 630	3 943	4 432	9 420

Sjølingstad Uldvarefabrik	7 531	7 300	7 809	7 863	8 910
Lista museum	16 273	17 469	16 026	15 819	16 775
Flekkefjord museum	6 310	6945	8612	7 709	8 741
Hestmanden	Ikke del av VAM	Ikke del av VAM	Ikke del av VAM	90 ¹	5 748
Tingvatn fornminnepark og besøkssenter	Ikke del av VAM	Ikke del av VAM	Ikke del av VAM	Ca. 2 000	ca. 3 000
Fagseksjonen ²	-	Ikke tallfestet	Ikke tallfestet	3 865	7 553
Totalt	85 444	87 395	92 801	104 509	125 281

¹D/S Hestmanden ble overført til Vest-Agder-museet 01.01.2016, men skipet åpnet for publikum først 26. juni 2017.

² Denne kolonnen er en samlepost for formidling utenfor VAMs ordinære besøksmål, bl.a. i regi av fagseksjonen.

Vest-Agder-museet satte solid publikumsrekord i 2017, med 21 000 flere gjester enn i forrige rekordår, 2016. Vi har hatt et høyt aktivitetsnivå og bestrebet oss på å nå ulike målgrupper med tilbudene våre. Museet har også fortsatt arbeidet med større synlighet i media og andre kommunikasjonskanaler. Økningen skyldes til dels at D/S Hestmanden har blitt en del av VAMs formidlingstilbud, og at rundt 5000 gjestet skipet under Arendalsuka. Men også flere av museets etablerte avdelinger har hatt et godt år. Setesdalsbanen kunne notere 5223 flere reisende i 2017 enn i fjorårssesongen. Aldri har så mange kjørt med Setesdalsbanen etter at ordinær drift ble lagt ned i 1962. Mandal museum står for den største relative oppgangen. Besøkstallet sammenliknet med 2016 er mer enn doblet, noe som skyldes godt arbeid i lokalsamfunnet, ikke minst gjennom prosjektet og utstillingen "Glamour i småbyen – mote fra Mandal i 25 år", om Marnar Konfeksjonsfabrikk. I tillegg oppnådde VAMs egen vandreturstilling *Ikke bare greit?* Om å være fattig på Sørlandet spesielt god synlighet og oppmerksomhet i Mandal.

VAM har også utvidet sin virksomhet utenfor de ordinære besøksmålene. Nesten 7000 personer har deltatt i ulike aktiviteter i museets regi på andre arenaer – som juleverksted på Torvet i desember (ca. 5000) og Odderøya Fyr, overtatt av museet 1. januar 2017 (ca. 1000) og fagseksjonens mange foredrag (ca. 1140). I tillegg kommer ikke tallfestet formidling gjennom f.eks. utendørs fotoutstilling på Torvet i Kristiansand, turgåere på museets uteområder og deltakelse på arrangementer i andres regi, f.eks. Flekkefjord museums tilstedeværelse på det lokale julemarkedet.

Kristiansand kanonmuseum, som hadde et oppsving i 2016 grunnet åpningen av ammunisjonsjernbanen, klarte dessverre ikke å holde på oppmerksomheten i 2017 og opplevde en reduksjonen i besøkstallet sammenliknet med fjoråret. Avdelingen hadde likevel en økning i forhold til tidligere år. Nedgangen i Odderøya museumshavn skyldes at avdelingen ikke fikk antatt tilbud i Den kulturelle skolesekken (DKS).

Barnehage- og skolebesøk pr. avdeling	2013	2014	2015	2016	2017
Kristiansand museum	5 696	4 297	4 082	3 839	5 680
Gimle Gård	56	125	333	77	108
Kristiansand kanonmuseum	225	60	841	1 122	119
Odderøya museumshavn	0	0	27	714	350
Setesdalsbanen	1 057	1 339	996	768	1 848
Mandal museum	1 636	1 200	811	1 064	1 746
Sjølingstad Uldvarefabrik	1 741	1 324	1 446	1 116	1 771
Lista museum	2 400	3 276	2 753	882	1 754
Flekkefjord museum	3 577	3 285	4 283	2 679	4683
Tingvatn fornminnepark og besøkssenter	-	-	-	300	300
Fagseksjonen	-	-	-	650	370 ³
Totalt	16 388	14906	15 572	13 211	18 729

³ Formidling av "Ikke bare greit" er lagt til avdelingene i 2017. Tallet for fagseksjonen viser til DKS-turneen *Fortellerkoffert* i Kristiansand våren 2017.

Vest-Agder-museet har også satt publikumsrekord for skole- og barnehagebesøk i 2017. Spesielt Kristiansand museum og Flekkefjord museum har hatt en gledelig oppgang med en økning på 2000 elever sammenliknet med fjoråret. Mens VAM i 2016 ikke fikk antatt sine prosjekter i DKS ved flere avdelinger, var en rekke tilbud inne i 2017. Transportkostnadene er fremdeles den store utfordringen for skolene, så noen steder er museumsbesøk nesten utelukkende knyttet til DKS, men det arbeides mer aktivt i museet med å skape tilbud og løsninger uavhengig av DKS.

Av spesielle tilbud kan nevnes formidlingsopplegget til vandrestillingen *Ikke bare greit?*, som ble gjennomført i Kristiansand, Mandal, Lista og Flekkefjord og nådde ut til ca. 2800 elever i grunn- og videregående skole i 2017. Videre var det en positiv utvikling ved Setesdalsbanen, som igjen hadde kapasitet til skoler og barnehager etter oppgraderingen av området ved Paulen gård i 2016.

FORMIDLING I VEST-AGDER-MUSEET

Koordinering og utvikling av felles formidling i Vest-Agder-museet er organisert i de avdelingsoverbyggende arbeidsgruppene for pedagogisk virksomhet/innhold i sesongtilbud og digital formidling/kommunikasjon under ledelse av museets formidlingsansvarlig. Markedsføring, markedskommunikasjon og profilering koordineres av markedskonsulenten i samarbeid med den enkelte avdeling. Vest-Agder-museets formidlingsarbeid tar utgangspunkt i prinsipper og retningslinjer nedfelt i museets formidlingsplan og planer og strategier på de ulike virkeområdene. I 2017 har formidlingsgruppa arbeidet med å fornye museets felles formidlingsplan.

Felles formidlingsprosjekter har ellers i hovedsak vært knyttet til fagseksjonen. De er beskrevet andre steder i årsmeldingen, for eksempel samfunnsrolleprosjektet og arbeidet med fattigdomsprosjektet *Ikke bare greit* og utvikling av formidlingen ved D/S Hestmanden. Utøvelse og ansvar for museenes formidling ligger for øvrig til den enkelte avdeling. Vest-Agder-museet kan vise til betydelig variasjon og stor bredde i formidlingstilbud, samarbeidsformer og metoder.

Nettverk, kurs og opplæring

Museumsformidlerne i Agder har et uformelt nettverk som arrangerer en årlig museumspedagogisk fagdag (i år arrangert på Tingvatn) og felles stand under Sørlandsk lærerstevne. Også de ubemannede museene i Vest-Agders tilbud til skolene blir profilert under lærerstevnet. Vest-Agder-museet er medlem av klyngenettverket for bedrifter innen reiseliv, opplevelses- og kulturnæringen på Sørlandet, *Usus*. Nettverket har fokus på gjenkjøp og verdien av eksisterende kunder. Museet har gjennom året deltatt på flere samlinger og seminarer i nettverkets regi. I år samarbeidet vi også med *Usus* om vårt årlige interne service- og fortellerkurs for sommeransatte. *Usus Akademi Servicekurs* ble holdt på Sjølingstad i juni og hadde også deltakere fra andre *Usus*-bedrifter.

Pedagogisk virksomhet

Vest-Agder-museet er en sentral samarbeidspartner for den fylkeskommunale kulturelle skolesekken (VAF-DKS) på kulturarvfeltet. Ansvaret for tilbudene i de lokale, kommunale kulturelle skolesekkene ligger til den enkelte avdeling.

Museets tilbud er organisert som turneer på skolene og som museumsbesøk. En mellomvariant, såkalte museumsturneer, er formidlingsopplegg knyttet til vandretstillinger mellom avdelingene. I 2017 fikk Vest-Agder-museet antatt 13 tilbud i VAF-DKS innen programområdene forhistorie, kulturarv og visuell kunst. Dette var dobbelt så mange som i foregående år. Formidlingsgruppas felles satsning i 2017 har vært museumsturneen *Ikke bare greit – om å være fattig på Sørlandet*, som ble formidlet til ca. 2800 elever ved fire av museets avdelinger. Det var et omfattende arbeid bak opplegget, som inneholdt utstillingsformidling og animasjonsverksted. Vi opplevde at temaet var svært aktuelt, og at museet gjennom opplegget ble en stemme i den dagsaktuelle debatten. Vi ble invitert til Lindesnes Avis podcast, vi ble spurt til råds av pressen i spørsmål om økonomi og utenforskap og vi ble invitert til et politisk møte om fattigdom i forkant av valget – i tillegg til å holde foredrag for museumskolleger i hele landet.

Siden det har vist seg at museets pedagogiske arbeid i stor grad hviler på om tilbud blir antatt i DKS, og at midlene derfra er begrenset, har formidlingsgruppa i 2017 begynt å legge planer for mer målrettet formidling til skoler og barnehager utenfor DKS-systemet. Det kan være felles, enkle, transportable opplegg og større eventpregete tiltak, slik som *barnehagedager* på Sjølingstad.

Utstillinger

Vest-Agder-museet viste flere nye utstillinger i 2017. De fleste ble utviklet ved besøksstedene selv og er omtalt under den enkelte avdeling. Den største satsningen i regi av fagseksjonen var tilrettelegging av formidling om bord i DS Hestmanden – Norsk krigsseilmuseum. Utstillingsarbeidet var omfattende og involverte mange ansatte, frivillige og tjenester kjøpt av eksterne. Krigsseilerhistorier fra to verdenskriger er bærende for utstillingene, men skipet og den autentiske innredningen danner rammene for formidlingen. Utstillingene, som sto ferdige da skipet åpnet 26. juni, kan deles inn i åtte seksjoner: 1) en film fortalt gjennom en ung krigsseiler under andre verdenskrig, produsert av Øya Film AS 2) seks store interaktive skjermer, der publikum kan velge mellom ulike filmer og digitale fortellinger 3) interaktive skjermer tilrettelagt for søk i Krigsseilerregisteret, to trykte utstillinger om henholdsvis 4) skipet Hestmanden og 5) Slaget om Atlanterhavet, 6) bakgrunnstekster om ulike tema: livet om bord på et skip i krig, om Nortraship og om senskader og utfordringer for krigsseilerne i etterkant av krigen, 7) en film sammensatt av korte klipp med bilder og overskrifter fra ulike lands aviser og 8) personfortellinger med krigsseilere fra begge kriger – fortalt i tekst og bilder og som digitale fortellinger. I tillegg finnes det en digital tidslinje og en liste med forklaringer på en rekke begreper og fenomener fra andre verdenskrig.

Vandretstillingen *Ikke bare greit. Om å være fattig på Sørlandet*, som åpnet i Tresse i Kristiansand i november 2016, vandret i 2017 til Kristiansand museum, Mandal museum, Nordberg fort og Sundeparken i Flekkefjord. Det har vært etterspørsel etter videre vandring, ikke minst fra skolene,

men det er en krevende og kostbart utstilling å drifte. Utstillingen *Så flyttet vi til Kristiansand. Fra byplanleggerens album – fotografi og tegninger av Erik Lorange* åpnet 16. juni 2017 i Rådhuskvartalet, Kristiansand. Utstillingen var et samarbeid mellom Kristiansand kommune, Multiconsult og Vest-Agder-museet. Den ble vist ut januar 2018. Ved gjenåpningen av Torvet i Kristiansand i august satte vi opp en friluftsutstilling med rundt 100 bilder av fotograf Dagfinn Pettersen med oppfordring til publikum om å bidra med informasjon til bildene. Videre har det vært arbeidet aktivt med to utstillingsprosjekter, som kommer til å åpne på nyåret i 2018: Uniformsutstillingen *Unik og uniformert* og utstillingen *Ting vi har felles*, et samarbeidsprosjekt med Kristiansand folkebibliotek. Det har også vært lagt ned mye arbeid med ny lokalhistorisk utstilling i Flekkefjord, men det lyktes ikke å skaffe lokal finansiering til prosjektet. Utstillingsplanene legges derfor bort og andre lokalhistoriske utstillingsprosjekter rykker fram i køen.

Digital formidling og kommunikasjon

VAM følger museets digitale strategi i arbeidet med digital formidling og kommunikasjon. Den digitale strategien er den interne guiden til hvilke plattformer vi bruker og hva vi publiserer når i digital markedsføring og sosiale medier. Denne veilederen oppdateres hvert år. Strategien inneholder også museets bruk av faglige formidlingskanaler, som egne nettsider, DigitaltMuseum.no og Industrimuseum.no. Vest-Agder-museet hadde pr. 01.01.2018 til sammen 3211 gjenstander tilgjengelig på DigitaltMuseum, den felles nasjonale databasen over samlinger i norske kunst- og kulturhistoriske museer. Tre nye digitale utstillinger har blitt produsert, alle som del av større registreringsprosjekter.

Det har vært særlig fokus på nettsidene våre i 2017. Det skal til enhver tid ligge oppdatert informasjon om åpningstider og arrangementer, men også bakgrunnsstoff om museets øvrige arbeid og samlinger. For å øke tilfanget av fagartikler på nettsidene, har fagseksjonen utarbeidet en publiseringskalender, slik at de ansattes kjerneområder og arbeidet med samlingene får økt synlighet. Disse artiklene har fått spesielt gode tilbakemeldinger i sosiale medier. Det har høsten 2017 blitt arbeidet med nytt design på nettsidene, spesielt med tanke på mobilvisning og tydeligere publikumsvennlig profil. Frameworks er engasjert for å administrere denne oppgaven. Dette arbeidet vil fortsette inn i 2018. Antall sidevisninger på hjemmesiden har økt med 10,64 % fra 2016 til 2017. Totalt antall øker på siden i 2017 var 98 777, sammenliknet med 89 000 i 2016 og 67 500 i 2015.

Museet har i 2017 fortsatt benyttet sosiale medier aktivt. Facebook er vårt utstillingsvindu for profilering av aktiviteter og arrangementer. Her kan også våre følgere få et innblikk i livet "bak kulissene" i museet. VAM som helhet og hver avdeling er representert med egen Facebookside. I 2017 hadde vi 20 628 følgere for museets avdelinger totalt, en vekst på 4739 sammenliknet med 2016. Vest-Agder-museet er også på Instagram. Antall følgere i 2017 økte med totalt 1482 til 4749 følgere totalt. Her er det en stabil vekst fra tidligere år. Alle avdelingene er representert på Instagram, bortsett fra Gimle Gård og Mandal museum. TripAdvisor er en viktig kanal for å kommunisere digitalt. Fokuset har også i 2017 vært å sørge for at all informasjon er korrekt til enhver tid med oppdaterte bilder og åpningstider. Vi prøver også å svare på henvendelser i denne kanalen. Bilder som blir publisert av Vest-Agder-museet finnes digitalt på Flickr og Google+. Alle avdelingene er registrert på Google+ og har eierskap til disse.

I løpet av 2017 har vi sendt ut 30 nyhetsbrev. Antall mottakere har ligget stabilt og vi har 432 mottakere. Åpningsraten har et snitt på 40 %. Det betyr at hver gang vi sender ut et nyhetsbrev er det ca. 200 som leser dem.

Annen markedsføring og profilering

Vest-Agder-museet har i flere år samarbeidet med konsulentfirmaet Backer & Bang. Høsten 2017 ble dette samarbeidet avviklet. Samarbeidet med Visit Sørlandet/USUS fortsatte i 2017 på innenlands- og utenlandsmarkedsføring. I 2017 utarbeidet vi en ny og ryddig fellesbrochure med oversikt over avdelingene. Blikkfangeren i den nye brosjyren er et illustrert kart over Vest-Agder, tegnet av Oscar Jansen. Der blir avdelingene framstilt med sine tema. Det ble også produsert en brochure for hver avdeling. Utarbeidelsen av et nytt årskort, som kan brukes på tvers av avdelingene, ble gjort klart for salg i 2017. I starten av 2017 ble det laget en aktivitetskalender som ble hyppig brukt. Den gjør det oversiktlig og ryddig å se internt hva som skjer i løpet av året. Markedsmateriell (bekledning, poser, kopper og servietter) og ble korrigeret og oppdatert. Det ble laget nye kopper og servietter. Fokus på utvikling av museumsbutikkene og vareutvalget ble fulgt opp med deltagelse fra flere avdelinger på gave- og interiørmessen på Lillestrøm. Det ble gjort felles innkjøp til museumsbutikkene gjennom markedskonsulenten.

Vi har i løpet av 2017 året jobbet strategisk med pressemeldinger og oppfølging av media. Dette har resultert i en økning av medieomtale. I 2017 ble vi omtalt i media 107 ganger både lokalt og nasjonalt, noe som er en dobling i forhold til 2016.

FORMIDLINGSAKTIVITET VED AVDELINGENE

Hovedarena for formidlingen i Vest-Agder-museet er de ulike besøksmålene. Det har vært stor aktivitet både i hovedsesongen 2017 og i skoleåret.

// KRISTIANSAND MUSEUM

Kristiansand museum er i hovedsak et friluftsmuseum med om lag 40 kulturhistoriske bygninger plassert i en *Bygade*, et Setesdalstun og et Vest-Agdertun. I tillegg har museet utstillingsarealer i administrasjonsbygget og i ulike bygninger rundt på anlegget. *Kristiansand Sjøfartsmuseum* er en integrert del av museet, og *Miniby* ligger på området.

Formidling og utadrettet virksomhet

Kristiansand museum har hatt 18 190 besøkende i 2017, en beskjeden økning på 107 sammenholdt med 2016. Av disse var 5680 barnehage- og skolebarn, en økning på 1741 fra i fjor. Det var 5222 cruisegjester innom museet, en liten økning fra i fjor. Det har imidlertid vært en nedgang i antall enkeltbesøkende. Nedgangen skyldes at Den store familiedagen hadde 500 færre besøkende enn fjorårets rekord og julemarkedet en nedgang på 1500 gjester. Flere nye, men mindre omfattende arrangementer trakk folk til museet, men kompenserte bare til en viss grad for nedgangen knyttet til de store arrangementene.

Det har vært aktiviteter i vinterferien, i påsken og i høstferien. Museet var åpent under Visit Sørlandets arrangement, *Turist i egen by*, i juni og deltok i et nytt arrangement, *Kongsgård dagen*, som er et samarbeid mellom Midt-Agder Friluftsråd, Sanitetsforeningen og flere andre aktører på Kongsgårdområdet. Begge arrangementer var gratis og ca. 800 besøkende var innom. Det er også holdt flere mindre arrangementer med fokus på tradisjonsmat: *Rabarbradagen*, *Slåttedagen* og *Livet på setra*. Vi har hatt praktisk demonstrasjon av tjærebrenning og andre bygningsvernkafeer i regi av bygningsvern avdelingen ved museet. I tilknytning til VAMs utgivelse av boka *Med en nål*, ble det holdt nålebindingskafé med demonstrasjon av nålebindingsteknikker. Teateromvisninger ble ikke gjennomført på Kristiansand museum i år, men avdelingen økte barneaktivitetstilbudet i sommer. I tillegg til de ordinære aktivitetene to ganger om dagen, supplerte vi med to daglige runder med mating og stell av dyr, finansiert med prosjektmidler fra Gjensidigestiftelsen.

Kristiansand museum har gjennomført fire undervisningsopplegg for 3317 elever i Den kulturelle skolesekken i 2017: *Ikke bare greit*, knyttet til fattigdomsutstillingen for 5. og 6. trinn og videregående skole, *Byen vår. Kristiansand rundt 1900* for 2. trinn, *I dag kjem rose maleren*, et nytt opplegg, der 5.-7. klassinger fikk oppleve museets rose malte bygninger og prøve malingsteknikken selv og *Jegere i steinalderen* for 4. trinn. Skoler og barnehager har også deltatt på andre pedagogiske tilbud gjennom året, bl.a. om ull og lin, korn og to forskjellige juleopplegg. Museet er også godt besøkt av voksenopplæringen for innvandrere, og vi har i år opprettet et samarbeid med naboen Kløvertun med tilbud til beboerne på aldershjemmet og dagsbesøkende.

Det pågår en prosess med revitalisering og fornying av Kristiansand museums publikumstilbud. Til sammen har museet mottatt tilskudd fra Gjensidigestiftelsen på kr 990 000 til dette arbeidet. Prosjektet er todelt. Begge delene bygger på en kombinasjon av aktiviteter og utbygging av infrastrukturen på museet. Prosjekt *Mestring* formidler nærkontakt med dyrene for å gi barn en mestringsfølelse, mens prosjekt *Kosthold* har som mål å oppfordre til refleksjon rundt et sunt kosthold ved å rette fokuset på historiske mattradisjoner og matlaging fra bunnen av. Det arbeides også med utvikling av de ulike områdene på museet. Som en del av prosjektet er det felt trær, lagt jord og sådd gress for å skape beiteområder for hester og sauer. Det ble også plantet frukttrær og anlagt en linåker. Flere vannposter med sommervann på tunene er satt opp. Eikentunet har fått nye informasjonsskilt.

Frivillig arbeid og venneforening

Vest-Agder Fylkesmuseums venneforening har ca. 150 medlemmer. De bistår avdelingen med matlaging, salg og andre oppgaver på temadager og utfører dugnadsarbeid på friluftsmuseet. Venneforeningens dag arrangeres en gang i året, og det gjennomføres hvert år én eller flere kulturhistoriske utflukter. Venneforeningen gir også en årlig gave til museet. I 2017 bidro de økonomisk med støtte til utbygging av strømmettet med utekontakter som brukes til strømforsyning under arrangementene. I tillegg til Venneforeningens tjenester, nyter museet frivillig innsats fra pensjonerte ansatte som bidrar med arbeidsinnsats og kunnskap. Vi får også hjelp av en utvidet familie fra Marnardal, som slår og hesjer på Eikentunet tidlig på sommeren og kjører inn høyet under Den store familiedagen.

// GIMLE GÅRD

Gimle Gård er en herregård som ligger i Kristiansand. Den ble bygd mellom 1797 og 1807. Opprinnelig var det en lystgård for kjøpmann Bernt Holm, en av byens velstående handelsmenn. Eiendommen ble testamentert til Kristiansand kommune da siste eier, Ottilie Arenfeldt Omdal, døde i 1982. Hovedbygningen ble overlevert med alt inventar. Den eies av Stiftelsen Gimle Gård og forvaltes av Vest-Agder-museet. Fem generasjoner Holm-Arenfeldt-Omdal har etterlatt seg mange kulturhistoriske skatter.

Formidling

Totalt besøk for 2017 var 3175, en økning på 223. Av disse var 108 barnehage- og skolebarn. Gimle hadde ingen cruisebesøk og heller ingen DKS-opplegg i 2017. Teateromvisningene om sommeren og arrangementet Jul på Gimle trakk besøkstallet opp.

Hele Gimle er et utstillingslokale, der gjenstandene og interiøret er stilt ut slik det stod i 1982. Det er dermed lite plass til tradisjonelle utstillinger. Fotoutstillingen om dyrene på Gimle, satt opp i kjelleren i 2015, er fremdeles utstilt og er en del av hver omvisning. Gimle Gård er åpen hver dag i sommersesongen med omvisninger hver time. Forhåndsbestilte grupper tas imot utenom sesongen, og malerisalen brukes til konserter av musikkstudenter ved UiA og av Vitenskapsakademiet til regelmessige foredrag og møter.

Visit Sørlandet arrangerte *Turist i egen by* også i januar i 2017, og korte "smakebit-omvisninger" ble tilbudt på Gimle Gård. Responsen var over all forventning, og alle fem omvisningsrunder var stort sett fullsatt. Det ble holdt tolv omvisninger utenom det vanlige – skuespilleromvisninger med musikk – ved Inger-Helen Kilsti og Espen Sørensen i sommer. Disse var fordelt over seks dager i juli og august. Omvisningene var godt besøkt, og flere forestillinger var fullsatt. Høstferieopplegget, *Jakten på de stjalne smykkene*, som ble utviklet i fjor, var også veldig populært. Opplegget er lagt opp som en skattejakt, der barn må hjelpe til med å finne smykker stjålet fra safen i kjelleren. Året avsluttes med Jul på Gimle, arrangert som en del av Naturmuseum og botanisk hage – Universitetet i Agders julemarked. Museets ansatte er stasjonert i forskjellige rom i et julepyntet Gimle, og dette er den eneste dagen i året publikum selv kan vandre rundt i huset uten guide. Over 1300 mennesker var innom i løpet av fire timer.

Frivillig arbeid og samarbeid

Det er ingen venneforening tilknyttet Gimle Gård, men museet har et nært samarbeid med Naturmuseum og botanisk hage – Universitetet i Agder om drift av utearealer, og med kunsthistoriker ved UiA, Frida Forsgren, om formidling av maleriene på Gimle.

// KRISTIANSAND KANONMUSEUM

På Møvik i Kristiansand ligger verdens nest største kanon som noensinne er montert på land. Bakgrunnen for plasseringen var tyskernes behov for å holde britene ute fra Skagerrak og sikre forsyningsruten mellom Norge og Tyskland etter invasjonen i 1940. Skagerrak ble minelagt, og det ble bygget et tungt batteri på Møvik (Batterie Vara) og et tilsvarende i Hanstholm, Danmark. Etter krigen ble batteriet en del av det norske kystartilleriet, og kanonene ble avfyrt for siste gang i 1952. Kristiansand kanonmuseum ble åpnet i 1993 og ble konsolidert med Vest-Agder-museet i 2012.

Formidling og utadrettet virksomhet

Totalt besøk for 2017 var 10 285, en ikke uventet nedgang på 2 199 i forhold til fjorårets rekord. Det var en liten nedgang ved gruppebesøk, men hovedforskjellen registreres ved tallene på enkeltbesøkende. Den nye attraksjonen, ammunisjonsjernbanen, som trakk folk til museet i 2016, hadde mistet litt av nyhetens interesse, og det bidro nok til nedgangen i 2017. Det var også færre skoleelever som fikk tilbud gjennom DKS.

DKS-opplegget, *Arbeidere, fangere, soldater – Møvik i krigsårene* ble gjennomført for tredje gang høsten 2017. Rundt 350 elever fra 9. og 10 trinn fra tre forskjellige skoler i Kristiansand var innom fortet. Utstillingene i museumsbunkeren var uendret i 2017. Rammene til nye informasjonsskilter er satt opp rundt omkring på fortet, men arbeidet med tekst og bilder har vært forsinket. Museet har en lang sesong og er åpent i helgene både på våren og høsten. Daglige besøkstall er gode gjennom hele sesongen. Museet har et selvguidingssystem, men tilbyr også guidet omvisning til grupper. Kanonmuseet deltok på Visit Sørlandets arrangement *Turist i egen by* i mai. Søndag 18. juni ble Kanondagen avviklet som sesongåpning. Flere hundre mennesker var innom museet, og ammunisjonsjernbanen ble åpnet for sesongen. Toget ble kjørt hver dag i høysesongen og fungerte hele sesongen uten tekniske problemer.

Arkitekttegningene til nytt publikumsmottak ved Kristiansand kanonmuseum var nærmest ferdigstilt i 2017. Nye publikumsfasiliteter på Kanonmuseet vil bety mye for muligheten til å trekke en større gruppe publikum, særlig cruiseturister.

Frivillig arbeid og samarbeid

Kristiansand kanonmuseums dugnadsjeng etablerte seg som venneforening i 2017. Venneforeningen driver hogstarbeid på fortet, reparerer lokomotivet og vognene på ammunisjonsjernbanen i tillegg til annet maskineri på anlegget. Venneforeningen er i gang med istandsetting av Sambandsbunkeren, både innvendig og utvendig. Det utvendige arbeidet er i samarbeid med Nasjonale Festningsverk og utføres med støtte fra Sparebanken Sør. Samarbeidet mellom Stiftelsen Kanonmuseet og Vest-Agder-museet om finansiering og gjennomføring av nye prosjekter på Kanonmuseet har vært og er av stor betydning.

// D/S HESTMANDEN - NORSK KRIGSSEILERMUSEUM

D/S Hestmanden er det eneste gjenværende norske handelsskipet som seilte under både første og andre verdenskrig. Skipet er et museum og et nasjonalt minnesmerke over krigsseilerne, de menn og kvinner som under verdenskrigene seilte for Norge og de allierte i handelsflåten.

Formidling og utadrettet virksomhet

Det har i 2017 blitt arbeidet med realiseringen av utstillingene om bord i Hestmanden. Skipet med de ferdige utstillingene ble åpnet 26. juni 2017. Årets store evenement ble Arendalsuka i august, men vi holdt åpent med omvisning for publikum i hele juli. Totalt 5750 gjester har besøkt Hestmanden i 2017.

Krigsseilernes innsats var svært viktig under begge krigene, men den kostet dyrt. Rundt 6650 krigsseilere mistet livet på norske handelsskip, og mange slet med senskader etterpå. Om bord vil besøkende bli kjent med noen krigsseilere og arbeidsforholdene på D/S Hestmanden og andre skip som seilte i krig. For å imøtekomme flest mulig aldersgrupper og behov, er formidlingen tredelt – fysisk, digital og analog; med omvisninger, interaktive dataskjermer og filmfremvisning i tillegg til tradisjonelle utstillinger. I tillegg til å formidle innsatsen til norske sjøfolk, skal D/S Hestmanden brukes som møtested for fredsarbeid og kulturutvikling.

I 2017 ble arbeidene knyttet til istandsetting av propell, kjele, maskin og rørsystemer sluttført og D/S Hestmanden kan nå seile for egen maskin. Planen er å formidle skipets og krigsseilernes historie til publikum langs hele Norges langstrakte kyst. Den 26. juni 2017, mens D/S Hestmanden lå til kai foran Kilden i Kristiansand, åpnet skipet som Norsk krigsseilermuseum for besøkende. Snorklippingen ble foretatt av forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide foran inviterte krigsseilere og enker etter krigsseilere og fremmøtte publikummere. Åpningen ble markert i Kilden med 250 inviterte gjester.

Etter åpningen gikk skipet for slep til sin hjemmehavn Bredalsholmen, hvor det daglig var åpent for besøkende i hele juli måned. Besøkstallet for perioden ble ca. 350 voksne og barn. I august deltok Hestmanden på Arendalsuka, både som arena for paneldebatter og konserter og som åpent skip for publikum. Totalt var mer enn 5000 besøkende innom under oppholdet i Arendal. 8. september ble forestillingen *100 år med Vera Lynn* fremført av Kulturvognen til et fullsatt amfi ombord. 10. september ble kulturminnedagen markert på Hestmanden, med åpent skip, maskin og dampkjele i gang og med kåseri av Gunnar Eikeli om skipets historie. I høst- og vintermånedene har det blitt gjennomført omvisninger om bord etter forespørsel.

Frivillig arbeid og samarbeid

Hestmandens venner er en viktig samarbeidspartner i drift og formidling av skipet og Norsk krigsseilermuseum. Venneforeningen bidrar til omvisninger om bord og til levendegjøring av krigsseilernes historier. Det legges ned utallige timer med dugnadsinnsats til formidling, men også til vedlikeholdsarbeid om bord. Venneforeningen har unik kjennskap og kunnskap om skipet og utgjør en viktig del av Driftsutvalget, sammen med Vest-Agder-museet. Der tas viktige avgjørelser om drift, forvaltning og formidling av skipet. Spesielt under istandsettingsarbeidene i 2016 og 2017 har Hestmandens venners innsats vært av uvurderlig betydning. Stiftelsen Hestmanden har også vært en aktiv samarbeidspartner, både i avgjørelser rundt istandsettingstiltak og i arbeidet med å sikre midler til disse og til videre drift av skipet.

// ODDERØYA MUSEUMSHAVN OG ODDERØYA FYR

I Odderøya museumshavn er hovedfokuset maritime aktiviteter for store og små. Området inkluderer aktivitetshus og utendørs installasjoner og utstillinger om sommeren. I havna forteller vi om plastbåtens historie gjennom en innendørs utstilling og en flytende utendørsutstilling med klassiske plastbåter i samarbeid med private eiere. Museumshavna hadde sin andre ordinære sesong i 2017. Aktivitetshuset holdt åpent i alle skoleferier med hovedsesong om sommeren.

Formidling og utadrettet virksomhet

Odderøya museumshavn hadde i 2017 en nedgang i besøkstall fra 5892 i 2016 til 4885 i 2017. Tallene fra enkeltbesøk har gått litt ned fra 2016, men fallet i besøkstall skyldes hovedsakelig at vi har hatt mindre skolebesøk gjennom bortfall av DKS i 2017. Den årlige regattaen for klassiske plastbåter hadde derimot besøksrekord med over 750 besøkende.

2017 har vært et år med fokus på identitetsbygging og videre utvikling av museumshavna. Museumshavna henvender seg først og fremst til barn og barnefamilier med sine aktiviteter. Det har vært arbeidet med kommunikasjon med publikum og blitt lagt stor vekt på skilting og merkevarebygging. Museumshavnas maskot kom på plass i 2017, og fikk etter en suksessfull navnekonkurranse i sosiale medier navnet *Pelle Krabbe*. Hovedfokuset i utstillingene innendørs og utendørs er plastbåtens historie. Totalt 16 plastbåter og 8 trebåter lå utstilt i Nodeviga i 2017. Et nytt tilbud av året var krabbepresentasjon på brygga, der barn og voksne fikk oppleve å trekke ei teine med krabber ytterst på brygga. Det ble gitt en presentasjon om krabber; lokale kallenavn, forskjell på hannkjønn/hunnkjønn osv.

I 2017 har Odderøya museumshavn hatt besøk av 119 skole- og barnehagebarn. Disse har tatt kontakt på eget initiativ, og de fleste kommer fra SFO-ordninger. Vi har også hatt besøk av elever fra Sørlandet maritime videregående skole. Den årlige regattaen for klassiske plastbåter, *Plastikk 2017*, ble avholdt 27. august. Været var upåklagelig og omkring 750 publikummere møtte opp for å overvære regattaen, hvor rekordmange (27) båter stilte til start. Med i regattaen var også museets egen *Skibsplass*

Sportsmann junior 11, som ble ferdigstilt, renskjært og montert på Skibsplass på Evje i 2017 og døpt av Roald Skibsrud under *Plastikk 2017*. Alle ledd i arbeidsprosessen med båten ble dokumentert av museet. Båten stilles ut i museumshavna.

Odderøya fyr

Vest-Agder-museet leide i 2017 Odderøya fyr av Vest-Agder fylkeskommune. Målsetningen var å gi publikum tilgang til fyret samt formidle fyrhistorie og områdets maritime historie. Formidlingen av fyret sees i sammenheng med Odderøya museumshavn. Odderøya fyr ble opprettet i 1832 og automatisert og avfolket i 1984. Fyret er fredet etter lov om kulturminner.

Avtalen om leie av Odderøya fyr for 2017 var kun ettårig. Dette gjenspeiles også i aktiviteten. Kort tidshorison ga begrensninger i mulighet til å søke ekstern finansiering av formidlingstiltak og til å markedsføre tilbudet på en god måte. Museet etablerte i 2017 en "kino" i et av byggene samt en utstilling. Utstillingen ble laget i samarbeid med Lindesnes fyrmuseum. Ved sesongstart ble det arbeidet for å få til et samarbeid med venneforeningen knyttet til å holde fyret åpent. Det viste seg at foreningen ikke hadde kapasitet til dette, og museet måtte ansatte guider/verter fra sommeren og ut året. Fyret hadde åpent en søndag i måneden hele året og hver søndag i juli. Det var gratis inngang og enkel servering til selvkost. Ved en videreføring legges det opp til felles billett for museumshavna, omvisning på fyret og i utstillingen på Vestre Lasarett på Odderøya. Museet ønsker også å tilrettelegge for guidede besøk for grupper og skoleklasser, men dette er et mer langsiktig arbeid.

Frivilling arbeid og samarbeid

I 2017 har museumshavna knyttet til seg flere frivillige båtentusiaster, noe som kom til uttrykk i regattaens deltakerrekord med 27 oppmøtte båter. Museumshavna har også et samarbeid med Bragdøya Kystlag, som stiller ut trebåter. Venneforeningen for Odderøya fyr er en viktig samarbeidspartner i aktiviteten rundt formidlingen av fyret.

// SETESDALSBANEN

Setesdalsbanen er én av fem etablerte museumsbaner i Norge. Den spesielle sporvidden på 1067 millimeter var dominerende i landet fram til år 1900. Av i alt ca. 1000 kilometers utbredelse, er Setesdalsbanens åtte kilometer fra Grovane til Røyknes det siste strekket som er igjen. Setesdalsbanen har samlinger fra Sulitjelmabanen i nord til Flekkefjord-Egersund i sør. Driften foregår i et samarbeid mellom Vest-Agder-museet og Setesdalsbanens Venner. Det ville ikke vært mulig å kjøre damptog på Setesdalsbanen uten innsatsen fra det frivillige miljøet.

Formidling og utadrettet virksomhet

2017 har vært et godt driftsår på Setesdalsbanen, med tidenes publikumsrekord. Antall reisende var 28 645 mot 23 376 personer i 2016. I 2017 satte vi et maksimum antall på charter på 20 charterdager i løpet av sesongen, og sesongen var tidlig fullbooket. 2017 har vært et år med normal drift, hvor hovedfokus har vært på arbeidet med infrastruktur og rullende materiell. Sesongen startet i mai med charterkjøringer for SAAB-klubben og mobil leirskole i tillegg til ordinære cruisekjøringer. Hovedsesongen med ordinære søndagskjøringer startet 4. juni. Den store museumsdagen ble i 2017 avviklet på Setesdalsbanen den 11. juni. Temaet var På reise, og ansatte fra hele Vest-Agder-museet deltok med aktiviteter på Grovane og Røyknes. I tillegg var det folkemusikk fra Setesdal og underholdning ved Løvlands allé. Onsdagskjøringer startet 21. juni, og fra 24. juni ble det også gjennomført to avganger på lørdager. Siste onsdagskjøring fant sted 2. august, og siste lørdag med ordinære togavganger fra Grovane stasjon var 5. august.

13.-15. juni ble skole- og barnehagekjøring til Paulen gjennomført. Uteområdene på Paulen har blitt betydelig oppgradert av speiderne, og det var en fryd å igjen ta i bruk jordene til lekestasjoner med gammeldage leker og quiz-løype, samt piknik med grilling for barna. Opplegget er svært populært blant skoler og barnehager i Vennesla og de omkringliggende kommunene.

Sommertoget stoppet en halv time på Grovane stasjon 9. august, og Setesdalsbanen markerte dette med ekstra oppsatt damptog som kjørte inn på stasjonen omtrent samtidig med sommertoget. Mange av passasjerene som var invitert til en gratis togtur, stilte i tidsriktige antrekk, og Setesdalsbanen fikk god dekning på direktesendingen på NRK. I tillegg deltok Setesdalsbanen på Sommertogets opplegg på Vennesla stasjon den 12. august. Påfølgende søndag 13. august ble årets stordriftsdag gjennomført, med svært god oppslutning. Ordinære søndagskjøringer pågikk til og med søndag 3. september. Siste togtjøring i 2017 fant sted med diesellokomotiv 12. desember. Ansatte fra hele Vest-Agder-museet fikk da en eksklusiv tur med servering av julelunsj om bord i toget i tillegg til omvisning både på Grovane og Røyknes.

Frivillig arbeid og samarbeid

Setesdalsbanens venner utgjør en formell del av driften av Setesdalsbanen gjennom deltakelse i Driftsbestyrelsen. Togkjøringen på Setesdalsbanen skjer for en stor del på dugnad, med frivillige fra Setesdalsbanens Venner som personale både på togene, på TXP-kontoret og i kiosk, kafeer og suvenirbutikk. Denne innsatsen er av uvurderlig betydning for å kunne drifte en museumsjernbane. De frivillige legger ned en betydelig innsats i forbindelse med driften generelt, med hensyn til klargjøring av materiell, banevedlikehold, rydding av spor, prosjektarbeid, arrangementer og annen dugnad. Venneforeningens medlemmer er også involvert i diverse utvalg og kontrollorgan, samt i utgivelsen av publikasjonen Nytt fra Setesdalsbanen. Også i 2017 har vi fått sertifisert nytt personell til togdriften, bl.a. den første kvinnelige fyrbøter. Fire nye frivillige ble godkjent for sikkerhetstjeneste og kan dermed bidra i togdriften. Det er gledelig å registrere rekruttering av yngre krefter til det frivillige miljøet på Setesdalsbanen.

Setesdalsbanen har valgt å kjøpe tjenester knyttet til gjennomføringen av større prosjekter og generelt vedlikehold, heller enn å ha egne ansatte med spesialkompetanse. Vi har knyttet til oss en rekke lokale og nasjonale leverandører av tjenester og samarbeidspartnere på de aktuelle områdene.

// MANDAL MUSEUM

Mandal museum holder til i den fredede Andorsengården, oppført 1801-05, og i Vigeland hus, barndomshjemmet til kunstnerbrødrene Gustav og Emanuel Vigeland. Museet forvalter en stor samling kunst- og kulturhistoriske gjenstander. Samlingen av gjenstander knyttet til sjøfart og fiskeri er særlig omfattende.

Formidling og utadrettet virksomhet

Mandal museum har hatt en solid økning i besøkstallet for 2017. I 2016 var tallet 4432, i forrige rekordår, 2014, var det 5620 besøkende. I 2017 ble det manuelt telt 7300 besøkende på Mandal museum. Når man legger til anslått besøk i brakkene hvor utstillingen *Ikke bare greit* stod i over to måneder, blir tallet 9420 personer.

Vi har hatt besøk av 150 grupper – fra skoler, barnehager, lag, foreninger og private grupper. Vi har hatt to større opplegg gjennom Den kulturelle skolesekken, ti arrangementer av ulik størrelse og langt flere enkeltbesøkende enn normalt i sommersesongen. Den mye omtalte utstillingen *Glamour i småbyen* er hovedgrunnen til økningen i enkeltbesøket, men også gratisutstillingen *Ikke bare greit*. I 2017 besøkte 1746 barn fra skoler og barnehager museet. Dette er også en klar økning i forhold til tidligere år. Museet har kun hatt besøk av én barnehagegruppe, så grunnskole og videregående skole har vært satset mest på også dette året. 1169 av elevene kom gjennom DKS og 577 gjennom andre opplegg. I sommersesongen videreførte vi tilbudet om byomvisninger, med Andorsengården som utgangspunkt, samt jevnlig omvisninger og grafikkverksted på Vigeland hus. Det har også i år vært høns i bakgården på Vigeland hus.

Årets utstilling i Andorsengården var *Glamour i småbyen – mote fra Mandal i 25 år*. Utstillingen trakk 200 personer til åpningen og var godt besøkt hele sommersesongen. I Vigeland hus stilte Mandalskunstnerne Yvonne Hetlevik, Susanne Quist og Janne Christensen ut tegninger i en godt besøkt salgsutstilling. Under Kulturminnedagene 2017 samarbeidet Mandal museum med Buen kulturhus om et show med framvisning av kjoler fra Marnar Konfeksjonsfabrikk og visning av filmopptak fra arbeid med dokumentasjon av bedriftens historie og produksjon av utstillingen *Glamour i småbyen*. Dagen etter var utstillingen åpen i museet, med fri entré og samarbeidspartner og datter av bedriftseierne, Nanne Støhlmacher, til stede.

Frivillig arbeid og samarbeid

Mandal museum har ingen venneforening, men har tett kontakt med byens lokalhistorikere, og samarbeider jevnlig med blant andre Vigeland Hus AS, Buen kulturhus, Risøbank IKS, Mandal historielag, Mandal husflidslag og Mandal kunstforening. I 2017 har museet særlig samarbeidet med Nanne Støhlmacher og hennes nettverk om prosjektet *Glamour i småbyen*.

// SJØLINGSTAD ULDVAREFABRIK

AS Sjølingstad Uldvarefabrik startet produksjonen av garn og ullvarer i 1894 og ble nedlagt i 1984. Sjølingstad Uldvarefabrik fungerer i dag som en levende museumsfabrikk, hvor maskinene vedlikeholdes gjennom produksjon av fabrikkens tradisjonelle varer. Tidligere drift er videreført på en måte som tar hensyn til og verner om maskiner og bygninger. Besøkende får oppleve et autentisk fabrikkanlegg med en antikvarisk, men fortsatt virksom, maskinpark. Anlegget og den virksomheten som i dag drives er unik i både norsk og europeisk sammenheng.

Formidling og utadrettet virksomhet

Totalt 8910 personer besøkte Sjølingstad Uldvarefabrik i 2017. Besøktallet økte med 1047 personer fra 2016. Barnehagebesøket gikk opp med 122, skolebesøket med 557 og resten av økningen var gruppebesøk. Enkeltbesøk totalt gjennom året var stabilt.

Mange formidlingstilbud ved museumsfabrikken er godt innarbeidet. Vi gjennomførte sesongaktiviteter i skoleferiene, Naturlostur, strikkedager, strikke- og nålebindingskafé og julemarked. Mange gjester kjører langt for å besøke oss, men vi har også mange lokale gjester. Vi arrangerte barnhagedager seks dager i oktober. Små barn trenger litt annen tilrettelegging og formidling enn andre grupper, og vi ønsket å tilby aktiviteter som var relevante for dem, og som kunne brukes i barnehagen seinere. Hovedaktivitetene var basert på museumsfabrikkenes kjerneområder spinning og veving, samt plantefarging. Flere ansatte var involvert. Elever ved Ime skole laget faner i filt til alle klassene sine. De tok seg godt ut i årets 17. maitog.

Vi hadde flere arrangementer i 2017 med tekstil som tema. Ulldag med foredrag, spinning på håndtein, rokk og maskin ble gjennomført i april. Saueslepp med utstillingsåpning ble arrangert i juni. Fem kopplam flyttet inn ved fabrikkene. De ble godt stelt av guidene gjennom sommeren, og var populære blant gjestene våre. Tekstilkunstner Regien Cox undersøkte det RUNDE i sommerutstillingen på Sjølingstad Uldvarefabrik 2017. Til utstillingen var det satt opp en vegg som barn kunne spikre i og tegne på med tråd. Vi viste også utstillingen *Hvis klær kunne fortelle* i februar. I den forbindelse arrangerte vi foredrag om overgrep mot barn. Norges Museumsforbunds seksjon for immateriell kulturarv la sitt fagseminar til Sjølingstad Uldvarefabrik i november.

Frivillig arbeid og venneforening

Sjølingstad Uldvarefabriks venneforening, Ullvennen, er en viktig samarbeidspartner for museumsfabrikken og bidro i løpet av året til å arrangere Naturlos.

// TINGVATN FORNMINNEPARK OG BESØKSSENTER

Tingvatn er et gammelt tingsted for de indre bygdene i Vest-Agder. Tingplassen med gravhauger, steinsetninger og bautaer finnes fremdeles. Besøksenteret åpnet i 2011 og består av kunst- og kulturhistoriske utstillinger, musikk, kafé, museumsbutikk og turistinformasjon. Senteret fungerer som et kulturelt møtested i Hægebostad. En rekke lag og foreninger har aktiviteter og arrangementer hele året. Vest-Agder-museet inngikk for perioden 2016–2018 en avtale med Tingvatn fornminnepark og besøksenter IKS om daglig drift og formidling av stedet.

Formidling og utadrettet virksomhet

Det var rundt 3000 besøkende på Tingvatn i 2017, en økning på nærmere 1000 sammenliknet med 2016. Ca. 300 av disse var elever og barnehagebarn. I tillegg kommer besøkende på feltet og hovedbygningen som ikke lar seg tallfeste. Besøktallene er omtrentlige, fordi vi ikke har betalte billetter.

I tillegg til de faste utstillingene har vi hatt en rekke temporære utstillinger i 2017. Miniutstilling av Egon Hansens brikkevevsrekonstruksjoner var utstilt i sommerperioden. Materialet var utlånt fra Moesgård museum i Danmark. Alfred Vaagsvold har levert kunstutstillinger til Tingvatn gjennom flere år. 2017 ble det siste året for denne ordningen, og Vest-Agder-museet overtar kunstformidlingen selv. I 2017 viste vi fram følgende utstillinger: *Maleri og broderi* av Trygve Lahn og Vibeke Andersen, *Sakralt og profant* av Olaf Karlsen, *Samanveving – collage, trykk, maleri* av Liv Krekke Kaada. Det arbeides for å utvikle de lokalhistoriske utstillingene for å imøtekomme en økende interesse. I løpet av 2017 har vi videreført arbeidet rundt forskningsprosjektet om Snartemotekstilene.

Tingvatn ble tatt med i DKS for første gang i 2017. Elevene blir kjent med sine lokale kulturminner og tradisjonshåndverk ved å prøve brikkeveving og plantefarging samt besøke fornminnefeltet. Vikingting ble arrangert for femte gang i mai 2017. I forbindelse med Vikingtinget arrangeres det en skoledag særlig rettet mot 4. og 5. trinn fra nærliggende kommuner. I år deltok ca. 250 elever. Fredag kveld var det fagseminar med foredragsholdere fra inn- og utland i regi av Fylkeskonservatoren. Årets tema var jern, og elevene fikk se blestring av jern og brenning av kullmile. Vikingting er et arrangement i samarbeid med Fylkeskonservatoren og Agder Vikinglag og er del av et fast, årlig program ved Tingvatn. Tingvatn har fått 30 000 kroner i gave fra Sparebankstiftelsen. Midlene ble brukt til å bygge et stegeverksbygg som skal inneholde smie. Bygget ble oppført i løpet av et tradisjonsbyggkurs og vil inngå i formidlingstilbudet. I denne forbindelsen ble det demonstrert tømmerkjøring med hest. Tømmer ble hentet ut av feltet og brukt til smiebygget og gapahuk. Arbeidet med gapahuken og ferdigstillingen av smia gjøres av frivillige.

Kulturskolen er fast bruker av lokalene, og både musikk og kunstundervisning foregår på Tingvatn. Det lokalhistoriske museet ligger som en selvstendig enhet i fornminnefeltet. I 2017 holdt frivillige søndagsåpent ved bygdemuseet.

Frivillig arbeid og samarbeid

Samarbeidet med tilknyttede aktører er av avgjørende betydning for Tingvatn. Også i 2017 har Agder vikinglag med tilreisende vikinger vært en viktig bidragsyter til virksomheten på Tingvatn. Vikingene deltar flere ganger i året og bidrar ved dugnader og arrangementer. Husflidslaget er en viktig samarbeidspartner for å fremme håndverkstradisjoner. Kulturminnedagen ble markert med strikkeutstilling, og i april ble det arrangert en aktivitetsmesse hvor lokale viste frem sine produkter og aktiviteter. Sogelagene er viktige i det lokalhistoriske arbeidet. Frivillige historieinteresserte som står uten lag- eller foreningstilknytning er også økende. Det er særlig jernalderinteresserte som kommer sammen på Tingvatn. Dette er et velkomment bidrag til ulike prosjekter.

// LISTA MUSEUM

Lista museum har flere avdelinger i Farsund kommune. Hovedsetet er Nordberg fort med formidlingsbygg fra 2009. Museet skal se helheten i lokalsamfunnet, naturen og kulturen. Det skal samtidig ta for seg historie, samtid og framtid. Kunst er en integrert del av formidlingen.

Formidling/utadrettet virksomhet

Det har vært mange og varierte aktiviteter på Lista museum i 2017. Besøktallet, som i de siste to årene har vist en svak nedgang, tok seg opp i 2017 og endte på 16 775 gjester. Tallet på skole- og barnehagebarn var mer enn doblet sammenliknet med i fjor, men det merkes at avdelingen er avhengig av å få antatt tilbud i Den kulturelle skolesekken for å få skolene til å komme. Museet hadde to DKS-opplegg i 2017: *Ikke bare greit*, knyttet til vandrestillingen om fattigdom, og *Arkeolog for en dag*. I mai ble det avholdt "opptur" som var en aktivitetsdag for minst 250 ungdomsskoleelever på Nordberg fort. Det ble arrangert krigshistorisk omvisning for 9. trinn på Lista ungdomsskole. Det har også vært gjennomført formidlingsopplegg på Hervoll mølle i regi av den lokale skolesekken, hvilket ikke har vært mulig på tre år grunnet dårlig tilstand på mølla. Museet har tilbudet "bli kjent med museet", som betyr at barnehager og voksenopplæring kan avtale omvisning for å bli kjent med hvordan de kan bruke museet. 300 benyttet seg av dette tilbudet. Vi har fortsatt med aktiviteter og de populære barneverkstedene i vinter-, påske- og høstferier, samt aktiviteter hver torsdag i juli.

Museet har ikke hatt noen egenproduserte utstillinger i år. Kunstformidlingen ble ivaretatt gjennom en utstilling produsert og oppsatt av billedhoggeren Jon Aslak Fintland. I februar hadde vi flere filmfremvisninger av dokumentarfilmen *Lemmebanen på Lista*, som ble laget av Syvertsen/Kjørekleiv, og omhandlet den første flyplassen på Lista bygd under andre verdenskrig. I april ble det avholdt et plantefargingskurs på Nordberg fort under ledelse av Katja Kålheim og Elisabeth Vetland, etterfulgt av nålebindingskafé om kvelden.

Gjennomføringen av *Redningsstasjonens dag* på Østhassel redningsstasjon var en milepæl. Den har ikke har vært arrangert på flere år grunnet redningsstasjonens dårlige stand. Stasjonen er nå restaurert. Lista museum har arrangert to fortidsmiddager med interaktiv og faglig forankret formidling. I mars ble det arrangert en middelaldermiddag, hvor mat tilgjengelig i 1537 ble servert til betalende gjester. I november ble den populære bronsealdermiddagen arrangert for andre år på rad. Lista museum var med i komiteen som sto for markeringen av 200-årsjubileet for Eilert Sundts fødsel, og museet hadde flere arrangementer i regi av jubileet, bl.a. en Fyrlyd-konsert i en av redningsbåtene på Østhassel redningsstasjon. Museet har arrangert flere konserter i 2017, blant annet en Dylan-kveld i august, som ble svært godt besøkt. Vi arrangerte tre naturlosturer i 2017. Turmålene var varierte, fra bygdeborg til Varnes fyr. Alle var godt besøkte. Nevnes må også at museet har holdt flere foredrag i løpet av 2017. HM Dronning Sonja besøkte Nordberg fort 28. oktober i forbindelse med at hun stilte ut sin egen kunst i galleri Lista fyr. Museet holdt julemarked 26. november med godt over 1200 besøkende.

Frivillig arbeid og samarbeid

Lista museums venneforening har fortsatt sitt gode arbeid også i 2017. De arrangerte museumsdagen på friluftsmuseet i Vanse 18. juni. Lista husflidslag arrangerte et fargeplanteseminar kalt *Fargerik helg på Lista* på Nordberg fort. Entusiastene på Listeskøyta kystkultursenter legger ned mye arbeid i dugnadsinnsats. Lista museum har hatt et samarbeid med galleri Lista fyr om kunstaksen. Museet er deltakere i Farsund kommunes reiselivsforum, Farsund 365, samt i styringsgruppen for Utvalgt kulturlandskap Vest-Lista. Også samarbeidet med Lister forsvarshistoriske forening er verdt å trekke fram. Foreningens varierte utstillinger i hangar 45 på Lista fly- og næringspark er et godt supplement til museets egne aktiviteter.

// FLEKKEFJORD MUSEUM

Flekkefjord museum består av et skipper- og kjøpmannshjem med gjenstander fra 17-, 18- og 1900-tallet og de nyere Sjøbuene med utstillingssaler, kontorer og magasin. Her vises en rekke temporære utstillinger. Sjøbuene er også arena for konserter, møtevirksomhet, aktiviteter og konferanser. Museet forvalter og formidler fiskeskøyta Solstrand fra 1936. I 2015 åpnet Krambua som nytt publikumstilbud ved museet.

Formidling og utadrettet virksomhet

Med et besøkstall på 8741, en økning på over 1000 gjester sammenliknet med 2016, har besøket i 2017 vært godt. Krambua har bidratt til å stabilisere oppslutningen i sommersesongen. Antallet betalende voksne besøkende er imidlertid sterkt fallende. Økningen finner vi i stor oppslutning fra skoler og barnehager. Spesielt høsten har vært preget av mange aktiviteter og utstillinger som har gitt gode besøkstall.

Flekkefjord museum hadde sesongåpent i perioden 20. juni til 20. august. I denne perioden viste museet sine faste utstillinger samt to sommerutstillinger. I høysesongen var det to ukentlige aktivitetsdager for barn. Også i vinter- og høstferiene arrangeres det aktivitetsdager for barn. Siste lørdag i november hadde museet sitt tradisjonelle juleverksted, et svært populært tiltak. Museet organiserte også aktiviteter under julemarkedet i byen.

Flekkefjord museum hadde flere undervisningsopplegg i 2017. Museet legger spesiell vekt på formidling overfor barn og unge, herunder utvikling av innhold i DKS. Lars Kristian Gulbrandsen/Tatjana var et tilbud til 4-9. trinn gjennom den lokale DKS-satsingen. Det var også heldagstur med Solstrand for 5. trinn. Tilbudet om byvandring for elever ble godt benyttet. I 2017 har vi etablert et samarbeid med Naturmuseum og botanisk hage – Universitetet i Agder. Dette har resultert i to prosjekter innen DKS, ett i Sjøbuene og ett ute i skolene.

Museet viste følgende temporære utstillinger i 2017: Videregående skoles Årsutstilling, Gatekunst i samarbeid med *Smaabyen* og uteutstillingen *Street Art* i Øvre park, sommerutstilling med arbeider av Kjell Haukeland, den kulturhistoriske utstillingen *Det sanselige 1700-tallet* og juleutstillingen *Stjerner*. Høsten 2017 sto fattigdomsutstillingen *Ikke bare greit* i Sundeparken. Denne ble godt besøkt av skoler og barnehager. Også ansatte/ansvarlige som arbeider daglig med denne problematikken har vist stor interesse for denne utstillingen.

Flekkefjord bystyre ble gitt en grundig omvisning av formidler Birgit Gautschi. I samarbeid med ABUP arrangerte vi et talkshow med tema om det å være annerledes. Dette ble avviklet i SPIRA med stor oppslutning og god pressedekning. Museets nye kafé og butikk, Krambua, har etter åpningen i 2015 etablert seg som et populært møtested i sommersesongen, ikke minst for lokalbefolkningen. I 2017 har Flekkefjord museum hatt egen stand under Julemarkedet i gågata. Her ble Krambua presentert. Mange fikk opp øynene for dette tilbudet. Sjøbuene er brukt av ulike lag og foreninger. I 2017 ble det arrangert flere, seminar, møter og kurs i Sjøbuene.

Museet har i 2017 lagt ned mye arbeid med prosjektet ny lokalhistorisk utstilling. Flekkefjord, som mangler en overordnet historisk utstilling, var tenkt som første sted for realiseringen av Vest-Agder-museets strategi om fornying av de lokalhistoriske utstillingene ved avdelingene. Dessverre lyktes det ikke å få Flekkefjord kommune med på finansieringen. Prosjektet legges derfor inntil videre på vent, og andre avdelinger overtar Flekkefjords plass i køen. Flekkefjord museum vil likevel fortsette med innsamling og dokumentasjon av Flekkefjords historie med fokus på de tema som prosjektbeskrivelsen inneholder.

Frivillig arbeid og samarbeid

Flekkefjord museum har ikke egen venneforening, men har et utstrakt samarbeid med ulike aktører innen kulturminnevernet og andre deler av kulturlivet. Viktige samarbeidspartnere i lokalmiljøet er: Flekkefjord Kunstforening, Flekkefjord Historielag, Flekkefjord videregående skole, ABUP og *Smaabyen* Flekkefjord. Vi har også et godt samarbeid med Flekkefjord kommunes kulturavdeling i forbindelse med avvikling av ulike aktiviteter knyttet til skoleferier. Ellers utføres det en del dugnadsarbeid av slekt og venner.

FORVALTNING

Vest-Agder-museet forvalter totalt 96 antikvariske bygninger, ca. 60 000 gjenstander og ca. 228 000 fotografier. I tillegg kommer skipet D/S Hestmanden og spor og jernbanemateriell på Setesdalsbanen og ammunisjonsjernbanen på Kanonmuseet. Eierskap til bygg og samlinger ligger i all hovedsak hos stiftelsene og kommunene. Museet har vedtatt en samlingsforvaltningsplan og en fotobevaringsplan som er styrende for arbeidet på forvaltningsfeltet. I tillegg har det blitt utarbeidet en rapport over tilstanden til de fleste antikvariske bygningene som museet forvalter. Rapporten ligger til grunn for prioriteringer innen antikvarisk vedlikehold og bygningsvern.

Arbeid med ROS (risiko og sårbarhet)

Vest-Agder-museet mottok i 2016 tilskudd fra Kulturrådet til å gjennomføre en ROS-analyse ved alle museets avdelinger. Alle anlegg i museet ble gjennomgått med tanke på risiko og sårbarhet ved uønskede hendelser som brann, tyveri, ran, hærverk, naturskade eller endringer i klima. Det ble utarbeidet en sikringsplan for hele Vest-Agder-museet med formål å beskytte museets anlegg og samlinger mot uønskede hendelser og følger av slike gjennom et langsiktig, systematisk sikkerhetsarbeid. Som et resultat av analysene, foreligger nå en prioriteringsplan med sikringstiltak, der iverksettingen foregår etter vurdert alvorlighetsgrad og mulighet for finansiering. Spesielt brannsikringsarbeid har blitt og blir prioritert, og flere av avdelingene har fått tilskudd fra Kulturrådet og Stiftelsen UNI til nødvendige tiltak.

BYGNINGSVERN OG VEDLIKEHOLD VED AVDELINGENE

Bygningsvernarbeidet koordineres fra Kristiansand museum, der de fleste håndverkere er lokalisert og de fleste antikvariske bygningene ligger. Museet har fortsatt store etterslep på bygningsvedlikeholdet, og håndverkerne ved de enkelte besøkmålene jobber både selvstendig og i team med resten av bygningsverngruppen. Større prosjekter har blitt satt ut til eksterne firma.

Det mest synlige vedlikeholdstiltaket i 2017 på **Kristiansand museum** er maling av to av husene i Bygaden, Skippergaden 111 og Festningsgaden 16. Sistnevnte er egentlig to sammenbygde hus. Det er kun brukt linoljemaling, og arbeidet er gjennomført av et lokalt malerfirma. Museets håndverkere foretok nødvendige reparasjoner av konstruksjon, vannbord og kledninger i forkant av malingsarbeidet.

I tillegg til reparasjoner i forbindelse med malingsprosjektene, er alle tak i Bygaden og på begge tunene sjekket, og små trær er fjernet fra torvtakene. Tetting av tak er første bud i bygningsvern, og det har vært nødvendig med tiltak for å stanse lekkasjer på Trydalstua og Vestre Strandgate 44. Det er rettet en feil med taket på baksiden av Festningsgaden 16. Arbeidet ble gjennomført av en ekstern entreprenør. Taket på blikkenslagerverkstedet er gjennomgått, mange sprukne takstein er byttet og takrennene renses. Dørene på tobakksspinneriet og på Eikentunet er også under reparasjon. Det er ryddet for kratt, og jord er fjernet bak alle bygninger i bakgårdene samt bak kafeen og Vestre Strandgate 44, takket være hjelp fra ressurser på arbeidstilretteleggingstiltak. Dreneringsnett i Bygaden er også kartlagt og spylt åpent. Dreneringsprosjektet fra i 2016 ble avsluttet tidlig i 2017, og nødvendige ekstratiltak for å gi tilstrekkelig drenering i Bygaden er ferdig prosjektert. På Setesdalstunet er det foretatt supplerende drenering knyttet til det fredete Nomelandsloftet.

Under arbeidet med publikumstilrettelegging, finansiert av Gjensidigestiftelsen, ble det lagt ned et trekkerør for strøm fram til Eikentunet. Det er også satt opp flere vannposter med sommervann på tunene. Disse tiltakene letter også flere driftsfunksjoner. Tilstandsregistrering av seks bygg ved

Kristiansand museum er gjennomført av Stokk og Stein i samarbeid med museets håndverkere. Istandsetting av Børspaviljongen startet opp i 2017, og forarbeid og prosjektering er fullført. Etter anbudsrunder er kontrakt inngått med en ekstern entreprenør, som skal fullføre istandsettingen i samarbeid med museets ansatte.

Stiftelsen Gimle Gård bevilget midler til maling av hovedhuset på **Gimle Gård** i 2017. Oppgaven var for omfattende for museets egen håndverkere, og arbeidet ble utført av et eksternt malerfirma. Museet har fokusert på flere mindre oppgaver i 2017; flere vinduer er restaurert, grunnmuren er ferdig kalket og kalkmalt, trappene ved inngangen er skrapet og malt, reparasjon av råteskade ved en av søylene er ferdigstilt. Flere vindusruter måtte skiftes med gammelt glass. Forpakterboligen har også vært i fokus. To vegger og tårnet ble skrapet, og råteskadet kledning skiftet og malt. Brannsikringsanlegget på Gimle, som har vært i drift noen år, blir fremdeles stadig trukket fram som et eksempel på god praksis.

På **Kristiansand kanonmuseum** har Forsvarsbygg nasjonale festningsverk ansvar for vedlikehold av bunkerne og fortet på Møvig, mens Forsvarsmuseet er ansvarlig for vedlikehold av kanonen. Museets driftsleder har i samarbeid med frivillige gjennomført innendørs og utendørs rutinevedlikehold og skjøtsel av uteområder. I 2017 ble ny traktor innkjøpt for å gjøre brøyting og andre praktiske oppgaver lettere å gjennomføre. Betonggulvet til smia er gravd fram for å vise bygningens plassering i fortet. Venneforeningen, i samarbeid med museet, har lagt om veien inn til sambandsbunker og begynte med det innvendige arbeidet. Stiftelsen Kristiansand Kanonmuseum har skaffet midler til istandsetting av betongtaket på sambandsbunker. Inne i museumsbunker er kjølevannsrøret til aggregatet bygd om for å unngå grums.

I 2016 åpnet Kanonmuseets nye attraksjon – en to kilometer lang jernbane som er en reetablering av den gamle ammunisjonsjernbanen på anlegget. De første par sesongene har det vært enkelte justeringer på banelegeme og lokomotiv, men banen har vært i normal drift i 2017-sesongen. Store deler av finansieringen av ammunisjonsjernbanen kom fra private stiftelser, og Kanonmuseet mottok i 2017 gaveforsterkning med 325 000 kroner fra Kulturdepartementet. Departementet bevilget også 2 millioner kroner ekstra til istandsetting av kanonen høsten 2017. Dispensasjon fra fredningsvedtaket er innhentet fra Riksantikvaren, og detaljene ved prosjektet spesifiseres. Midlene vil ikke dekke det totale vedlikeholdsbehovet, men kanonen forventes å være ferdig istandsatt utvendig før sommeren 2018.

Setesdalsbanen har utført et betydelig vedlikeholdsarbeid på infrastruktur og bane i 2017 og ligger i rute etter 10-årsplanen. Følgende arbeider er gjennomført:

- Reetablering av grøft mot Beihølen demning
- Ny planovergang ved Røyknes
- Sporarbeid på jernbanetomten/verkstedsområdet med ca. 400 sviller skiftet
- Svillebytting hovedspor, ca. 200 sviller
- Forsterkning av skuldrene på sporet med ny masse, spesielt ved vakthytta på Løyning og Beihølen dam
- Rens av linjegrøfter og stikkrenner. Gammel stikkrenne i Otterdalen åpnet
- Krattrydding langs jernbanesporet og fjellrensk
- Skiftet 17 telefonstolper på den gamle telefonkursen

Også når det gjelder bygningsvedlikehold har det blitt utført omfattende arbeider i 2017:

- Taket på Storebu ble ferdigstilt med nytt bølgeblikk
- Stolper er skiftet på kullskuret
- Løs murpuss er fjernet på lokstallen, og ny pussing av fasaden er startet
- Grunnarbeid for ny hall til "gult materiell" er utført, og entreprenør for arbeidene med bygget er valgt
- Utbedring av råteskader på Gyldna freden

Alt rullende materiell (bortsett fra hensatte vogner og lokomotiv) var kontrollert og ferdig til drift før sesongstart, og følgende vedlikeholdsarbeider er gjennomført:

- Restaurering av passasjervogn Co. 333 har pågått gjennom hele året. Drange Snekkerverksted har gjort en fantastisk jobb med å ferdigstille arbeidene på vogna
- Reparasjon og utbedring av seter i passasjervogn Co. 163
- Det har pågått vedlikehold og revisjon av materiellet gjennom hele året, utført av egne ansatte, gjennom dugnadsinnsats og ved kjøp av tjenester

Bane NOR bidrar med betydelige midler til vedlikehold og realisering av en rekke prosjekter på Setesdalsbanen, og både Vest-Agder fylkeskommune og Vennessla kommune har gått inn med ekstra midler til driften på Setesdalsbanen også i 2017.

Mandal museum: På Vigeland hus har innvendige vegger og tak i servicebygget blitt malt. Vigeland hus AS har istandsatt deler av hovedhusets gavlvegg mot vest og skiftet kledning på deler av uthuset. I Andorsengården har alle vindusrammer (totalt 44 stk.) i hovedhusets andre etasje mot sør og i tredje etasje mot vest blitt demontert og istandsatt. To vinduskarmer er også demontert og istandsatt. Vindusrammene tilbakeføres vinteren/våren 2018. Mandal kommune har istandsatt og sikret balkong i hjørnet mellom økonomibygningen og pakkhuset. Det jobbes med et forprosjekt for istandsetting av steintrappene på Andorsengårdens hovedfasade mot sør og med forprosjekt på økonomibyggets gavlvegg mot nord. Firma LavTOX har tatt prøver med tanke på sopp og råte i Andorsengården. Det har også blitt gjennomført betydelige sikringstiltak i Andorsengården.

På **Sjølingstad Uldvarefabrik** har det pågått forskjellige vedlikeholdsarbeider gjennom året. Vi har arbeidet aller mest med rengjøring og istandsetting av det store kardeverket fra 1947. Alle maskinene på Sjølingstad vedlikeholdes ved drift og begrenset produksjon. Dette gjelder vevstolene og andre maskiner, så som kardeverk, hesple- og konemaskin, spinnemaskin, plyssemaskin og tvinnemaskin. Riksantikvaren bidrar med betydelige midler både til forvaltning, drift og vanlig vedlikehold på fabrikken, og til ekstraordinære vedlikeholdsprosjekter. De har gitt ekstra prosjektmidler til drenering rundt bygningsmassen, restaurering av vinduer i spinneribygningen og skifting av sviller i rørgata bak fabrikken.

Det er tatt full service og byttet filter på dampkjelen. Det var krav om oppdatering av det elektriske anlegget etter kontroll. Ny stålplate til arbeidsbenk ble laget til verksted etter ROS-analysen. Fargekaret ble overhaldt med nye pakninger og lager, gamle kraner i vaskeriet ble overhaldt, og nye fester på stålbeleg og topphatt til kranbeleg ble laget her på huset. Samtidig med istandsetting av kardeverket, ble det foretatt sortering av beslagene som lå på loftet. Det ble også sveiset nytt tannhjul til det lille kardeverket. Trykktanken i Disponentboligen ble reparert etter en lekkasje. Uteområdet er gruset, og nye planker med stålfester ble laget til den nederste demningen. Etter kontroll fra Fylkesmannen, fikk vi pålegg om å sikre mot oljelekkasje. Det ble lagt ned nye rør for fyringsolje til dampkjelen, sikret med rør i rør i tilfelle lekkasje. Rengjøring av og service på kloakkrenseanlegget samt UV-anlegget er tatt, i tillegg til årlige kontroller på brannsikring.

Lista museum fikk innvilget søknad om midler til istandsetting av Østhassel redningsstasjon fra stiftelsen UNI i 2017. Slippen er ferdig restaurert, og tømmer for avstivning er preparert og blir for tiden saltvannsimpregnert. Waages hus har blitt skrapet og malt. Verksted for museets håndverker og utvidelse av magasin i det gamle museumsbygget i Vanse ble påbegynt. Skogrydding ble utført på friluftstunet i Vanse.

Ved **Flekkefjord museum** har vedlikehold av museumsskøyta Solstrand blitt utført etter vanlige rutiner, med løpende vedlikehold og en årlig slippsetting i Egersund. I Christoffer Beers hus ble gulv og vinduer malt innvendig. Til dette prosjektet har Flekkefjord museum fått tilsagn om 200 000 kroner i støtte fra Stiftelsen UNI. I tillegg har Flekkefjord kommune sørget for restaurering av hoveddør og hagegerde. I denne forbindelse blir det også laget nytt inngangsparti til museet.

GJENSTANDSFORVALTNING OG FOTOBEVARING

Samlingsforvaltningsgruppen består av de som er ansvarlige for registrering på den enkelte avdeling og de som til enhver tid arbeider med registrering i VAM. Gruppen har hatt ett møte i 2017, hvor tema var farlige stoffer i samlingen og informasjon om HMS og verneutstyr med tanke på arbeid med museumssamlinger.

Registrering i Primus

Primus har ved enkelte avdelinger vært brukt i mange år allerede. Primusregistreringene bærer preg av at det er mange forskjellige personer som har foretatt registreringer, og det er stadig behov for redigering av tidligere poster. Det totale antallet nye primusregistreringer for 2017 gjenspeiler ikke fullstendig arbeidet som har skjedd i Primus i 2017. Flere gjenstander som tidligere var registrert uten bilde har fått lagt til bilde, og flere gjenstander som har vært dobbeltregistrert har blitt slettet. Dette gjelder og fremst for Kristiansand museum og Gimle Gård.

Samlingsforvaltningsgruppen har hatt en gjennomgang av tallmaterialet knyttet til gjenstandsmassen og skaffet en bedre oversikt. Gjennomgangen har vist at antall gjenstander i museet er noe lavere enn det vi tidligere har operert med. Totalt har VAM ca. 55 000 gjenstander. Av disse er 27 000 registrert. Totalt har VAM 16 912 registrerte gjenstander i Primus i 2017. Det er en økning på 952 gjenstander fra 2016.

DigitaltMuseum.no

Det publiseres jevnt på DigitaltMuseum (DM) i forbindelse med registrering. Flere av registreringsprosjektene har egnet seg for publisering på DM, noe som gjenspeiles i et høyt antall nye publiseringer. Det har også blitt publisert flere artikler på VAMs nettsider som omhandler en eller flere gjenstander fra samlingene. Mange som gir gjenstander til museet ønsker at de skal stilles ut. Det viser seg at DM er et godt alternativ.

Det har blitt produsert tre nye digitale utstillinger i 2017: *Eventyrlig tinn*, *Den er drøy og billig og skummer lett og villig* om såpeproduksjon i Mandal og Kristiansand og *Tekstilprøver fra Sjølingstad Uldvarefabrik*. Alle utstillingene er laget som en del av et registreringsprosjekt. Det er en fin metode å lage utstilling på DM når registratoren allerede har jobbet mye med en gjenstandsgruppe. Det jobbes kontinuerlig med å ta nye bilder av allerede registrerte gjenstander, også med tanke på publisering på DM. Dessverre er en rekke av våre registreringer uten bilde. Per 01.01.2018 hadde VAM til sammen 3211 gjenstander tilgjengelig på DM. Det er en økning på 1244 gjenstander fra 2016.

Fellestiltak og ”bootcamps”

I 2017 ble tiltaket med rullerende samlingsforvaltning, såkalte bootcamps, videreført. Det ble gjennomført tre bootcamps i 2017. I mars ble det jobbet over to dager i Flekkefjord, hvor arbeidet med å tømme loftet i ”gamlehuset” fortsatte. Rundt 100 gjenstander ble rengjort, fotografert, registrert og fraktet til magasin i Mabergåsen. Flere av disse gjenstandene var allerede registrert i Primus, men manglet bilde. Det totale antallet nye registreringer i Flekkefjord økte ikke så mye som følge av arbeidet, men antallet registreringer med foto og publiserte gjenstander på DM steg. I oktober jobbet teamet to dager ved Mandal museum, hvor samlingen med skipsmodeller ble registrert, pakket og senere fraktet til magasin. I desember samlet teamet seg på Setesdalsbanen hvor det store arbeidet med organisering av magasinet fortsatte. Arbeidet med å legge inn registreringene i Primus påbegynnes vinteren 2018.

VAM har i 2017 hatt to registratorer, begge utdannede malerikonservatorer. Registratorene har gjennomført flere store og små prosjekter gjennom året og følger et skjema med planlagte prosjekter. Blant disse prosjektene var registrering av hatter/hodeplagg og registrering av innrammede bilder på

Kristiansand museum. På Gimle fortsatte jobben med registrering og tilstandsvurdering av malerier, og alle maleriene i andre etasje er nå gjennomgått. Tre malerier ble vurdert slik at det er behov for konserveringstiltak, som så også ble utført.

Sorteringen og registreringen av prøvebøkene på Sjølingstad som en del av opprydningen på tekstilmagasinet på Sjølingstad har fortsatt noe i 2017, med den siste registreringen av prøvebøkene. Ved Mandal museum har arbeidet med å ta igjen et stort etterslep begynt. Et av tiltakene er å registrere Holmegaards samling i Primus; denne er fra tidligere registrert på katalogkort. Ved Kristiansand museum fikk vi hjelp av to frivillige til å gjennomgå inntaket fra Løveapoteket i Kristiansand fra 1994. Gjenstandene var registrert, men ikke fotografert, og var lagret under særdeles dårlige forhold på kaldt lageret. Til sammen er 312 gjenstander gjennomgått med mer utfyllende registrering, foto og publisert på DM. I tillegg er gjenstandene pakket forsvarlig og plassert på Sagmyra.

Et større fellesprosjekt ble gjennomført i oktober/november med bevaring av tekstiler og arkiv på Høie fabrikker, hvor samlingsforvaltningsgruppen jobbet sammen for å dokumentere fabrikkens produksjon. Dette resulterte i et stort inntak, men materialet må gjennomgås på nytt. På grunn av tidspress kunne vi ikke være selektive, og en grundig gjennomgang vil trolig minske inntaket betraktelig.

I tillegg har det blitt jobbet med registreringer ved avdelingene. På Kristiansand museum arbeides det kontinuerlig med å registrere et etterslep fra tidligere inntak. Det er også en prioritert oppgave å fotografere gjenstander som mangler foto i Primus. Samme tiltak er i 2017 også gjennomført på Gimle, hvor mange gjenstander er registrert, men alle mangler foto i Primus.

Fotosamlingene

Arbeidet med museets fotosamling pågår kontinuerlig i regi av museets fotograf som har en delt stilling med ansvar for både museets samling og Agderbilder.no, tidligere Digitale Bilder i Agder, DBA. I tillegg jobber en frivillig 20 timer/måned med digitalisering av bilder. Det er blant annet gjort et stort arbeid med fra arkivet etter Dagfinn Pettersen, noe som også har resultert i en utstilling på Torvet i Kristiansand.

SAMLINGSFORVALTNING VED BESØKSSTEDENE

Kristiansand museum: I 2017 har arbeidet med å ta igjen det store etterslepet på registrering fortsatt, og fokus har vært på å registrere inntak fra tidligere år, samt legge til foto på allerede registrerte gjenstander i Primus. I tillegg til avdelingens konservator har begge registratorene ved VAM jobbet med avgrensede prosjekter ved avdelingen. For 2017 kan det nevnes registrering av gjenstander fra frisører i Kristiansand, hatter og andre hodeplagg, såpeformer og tinnngjenstander og innrammede bilder. Flere nye gjenstander ble tatt inn, blant dem gjenstander til supplering av samlingen fra Løveapoteket og et Miles Gemini fly. Samlingen fra Løveapoteket har vært spesielt i fokus i år. Gjenstandene er flyttet fra dårlige forhold på kaldt lageret, fotografert, registrert ved hjelp fra to frivillige etterkommere av giveren, forsvarlig pakket og lagret på Sagmyra. Miles Gemini-flyet befinner seg på Kjevik. Det restaureres av en gruppe frivillige under veiledning av VAMs konservator og skal stilles ut der i 2019.

Det ble produsert to nye utstillinger på DigitaltMuseum om gjenstander fra avdelingen, en om tinn og en om gjenstander knyttet til fabrikkproduksjon av såpe. Konservatoren og registratorene har også formidlet sine arbeid gjennom flere korte artikler i nyhetsspalten på avdelingens nettside om portrettmalerier av familien Mechlenburg, tinnngjenstander, kyser, et gulvur av kristiansandsurmaker Niels Christian Heede, gjenstander fra frisørsamlingene, kammer av skilpaddeskjell og farlige stoffer i Løveapoteksamlingen.

På magasinet Sagmyra er nye reoler montert og rydding og systematisering av magasinet fortsetter. En gjennomgang og sortering av ovnsplatene er påbegynt. Skomakerverkstedet fra Holbergs gate er nå flyttet til museet, og Teleutstillingen i Henrik Wergelands gate 29 er nedpakket og utlånte gjenstander returnert til Telemuseet i påvente av at skomakerverkstedet skal installeres der.

Samlingen ved **Gimle Gård** er enn sluttet samling, og nye gjenstander tas ikke inn. 930 av gjenstandene på Gimle er registrert i Primus. Det er ikke lagt foto ved alle registreringene, og i 2017 har det vært fokus på fotografering av allerede registrerte gjenstander. 106 gjenstander er tilgjengelige på DigitaltMuseum. I 2017 har det også vært arbeidet med malerisamlingen. Alle er fotografert og tilstanden dokumentert. Ett, «David vender tilbake med Goliats hode», har blitt gjenstand for omfattende restaurering i museets regi.

Fagseksjonen i Vest-Agder-museet har fortsatt arbeidet med gjennomgang av magasinet på **Setesdalsbanen**, med rydding og registrering av gjenstander og rekvisitter som formål.

Det jobbes kontinuerlig med organisering, registrering, pakking og magasinering av gjenstander i **Mandal museums** gjenstandssamling, både av ansatte på avdelingen og med god hjelp fra fagseksjonens registratorer. I 2017 har alle museets båtmodeller blitt registrert i Primus og plassert på magasin. Flere gjenstander fra Holmegaards samlinger, som har vært lagret på midlertidig sted, er pakket om, registrert i Primus og flyttet til magasin.

Ved **Lista museum** har man hovedsakelig jobbet med å skaffe oversikt over og registrere og katalogisere redskap og husgeråd: Det har også blitt jobbet med avdelingens myntsamling og bøker.

Ved **Flekkjefjord museum** har flere gjenstander blitt registrert gjennom en bootcamp. Avdelingen rår over en fotosamling på om lag 20 000 enheter, derav ca. 3500 er registrert i Win-Regimus, det gamle registreringssystemet. 4000 enheter er skannet. Under arbeidet med ny lokalhistorisk utstilling har vi mottatt en del gjenstander som ville vært svært relevant for utstillingen.

MAGASIN OG KONSERVERING

Vest-Agder-museet har flere magasiner, både i Kristiansandregionen og på Lista. I Kristiansand står magasinet på Sagmyra sentralt. Her har det vært jevnlig oppgraderinger av interiøret og opprydding i 2017, blant annet for å skape plass for nye inntak som Løveapoteket og en større samling hatter.

I Listerregionen er magasinene Mabergåsen og MSG – magasinet for store gjenstander – de viktigste, med Mabergåsen som museets mest moderne. Mabergåsen har vært kontinuerlig vedlikeholdt og oppgradert med tanke på sikkerhet og systematisering innvendig. Både her og på Sagmyra har magasinene blitt enda bedre organisert og oppgradert med tanke på innredning. Flere samlinger er gjennomgått, blant dem en samling av ovner.

Magasinforholdene er generelt sett langt fra tilfredsstillende. Totalt rår Vest-Agder-museet over omtrent 2500 kvadratmeter med magasinplass. Behovet er mye større, og flere mindre magasiner er ikke tilstrekkelig tilrettelagt for funksjonene de skal fylle. Også 2017 har derfor blitt brukt til å fortsette arbeidet mot etableringen av et nytt magasin. Museets konservator med ansvar for konservering og restaurering har i løpet av 2017 utført flere restaureringsoppgaver og gitt råd til eksterne institusjoner som har henvendt seg til museet. Flere samarbeidsprosjekter med andre institusjoner er gjennomført. Flere malerier har blitt konserverte av våre registratorer, som er utdannet malerikonservatorer.

FORSKNING OG DOKUMENTASJON

Vest-Agder-museet er per definisjon en forskningsinstitusjon, og forskning skal være et redskap i utviklingsarbeidet ved museet. Forskningen er forankret i museets forskningsplan som følges opp av konservatorene. Det er et uttalt mål at flest mulig av museets konservatorer skal ha NMF-godkjenning. De siste fire av museets konservatorer som ennå ikke har fått godkjenningen, jobber nå målrettet for den.

I 2017 har vi videreført sammenhengende forskningsuker for å gi konservatorene anledning til å jobbe i samme miljø og over lengre tid med skriveprosjektene. Forskning, forvaltning og formidling komplementerer hverandre i størst mulig grad ved at forskningsresultater brukes aktivt i formidling, og ved at det også forskes på våre gjenstander. Forskning og dokumentasjon i 2017 var hovedsakelig knyttet til militærhistorie, industrihistorie, plastbåt og museumsetikk.

Årbok/publikasjoner

I 2017 har Vest-Agder-museet utgitt to publikasjoner i serien, *Kulturhistoriske refleksjoner*, som gis ut i samarbeid mellom Vest-Agder-museet og Fylkeskonservatoren i Vest-Agder. Serien har blitt utvidet i 2017 med en ny kategori som rommer håndverksteknikker.

Årets første publikasjon, som tilhørte denne kategorien, ble lansert i slutten av februar og handlet om nålebinding. *Med en nål. Bli kjent med nålebinding* ble oversatt og presentert av Katja Kålheim, kjent fra NRK-serien *Anno*, som deretter reiste på turné for å presentere boka og holde nålebindingskurs. Boka ble svært godt mottatt. Den 8. mai, like etter at salutteringen var ferdig på Odderøya, ble den nyeste publikasjonen til Vest-Agder-museet lansert og presentert. *Nøytralitetsvakt. En registrering av minnesteiner og inskripsjoner* er ført i pennen av Normann Liene og falt under kategorien *Kulturhistoriske refleksjoner – levd og lært*.

Prosjekter

I 2017 ble samarbeidsprosjektet knyttet til *Ikke bare greit? Om å være fattig på Sørlandet* avsluttet. Prosjektet har vart i tre år, og samarbeid med to andre museer har vært viktig for metodeutviklingen. Resultatene er oppsummert i form av en film som nå foreligger på norsk og engelsk. Samtidig som dette prosjektet ble avsluttet, har vi startet et nytt samarbeidsprosjekt med tittelen *With Identity on the Line*, i større skala, med flere samarbeidspartnere fra seks europeiske land. Sentrale spørsmål er hva som er nøkkelfaktorene for et vellykket samspill mellom museer og lokalbefolkningen, når er tiden moden for å ta opp et tabubelagt tema, og hva avhenger svaret av? Og hva med de museumsprofesjonelle selv: Hvilken relevans har deres egen tilknytning til nærmiljøet og temaet for formidlingen og samspeillet med befolkningen? Prosjektet tar sikte på å svare på disse spørsmålene gjennom et samarbeid mellom ti museer og to universiteter samt innhenting og implementering av eksterne, tverrfaglig kompetanse.

Forskernettverk

Vest-Agder-museet har også i 2017 fulgt opp samarbeidet i Forskernettverk Agder. Museet er representert sammen med Universitetet i Agder, Statsarkivet i Kristiansand og Aust-Agder museum og arkiv. Årets Agderseminar ble holdt på Kuben i Arendal i oktober og hadde temaet *Opprør og opposisjon under enevælde og demokrati*. I 2017 ble for første gang artikkelsamlingen etter Agderseminaret utgitt som en digital publikasjon. *På vandring og på flukt. Migrasjon i et historisk perspektiv*, artikkelsamlingen etter forrige års Agderseminar, ble utgitt som open access på Cappelen Damm Akademisk og lansert under seminaret 2017.

STØTTE OG TJENESTER TIL EKSTERNE AKTØRER OG MUSEER

Prosjektmidler til små museer og andre aktører på det kulturhistoriske feltet i Vest-Agder
Museer uten fylkeskommunalt driftstilskudd, lag og foreninger og andre ikke-kommersielle aktører, som har et kultur- eller naturhistorisk prosjekt de ønsker å realisere, kan søke Vest-Agder-museet om prosjektstøtte. Den årlige rammen er på 200 000 kroner, og i 2017 ble midlene utlyst i to omganger, 1. februar og 1. september. Disse prosjektene fikk tilskudd:

Tildelinger 1. søknadsrunde, kunngjort på vestagdermuseum.no, 16. februar 2017:			
Søker	Kommune	Prosjekt	Sum tildelt
Listeskøyta kystkultursenter, John B. Jacobsen	Farsund	Bokutgivelse: <i>I lys av fyren</i>	kr 12 000
Knabenprosjektet	Kvinesdal	Markedsføringstiltak	kr 18 500
Lindenes bygdemuseum/ Kulturtorvet	Lindenes	<i>I skulptørens verksted</i>	kr 37 500
Søgne zoologisk-geologiske museum	Søgne	Utbedring av utstilling	kr 10 000
Minne kultursenter	Åseral	Utvikling av pedagogiske opplegg	kr 22 000
Totalt			kr 100 000

Tildelinger 2. søknadsrunde, kunngjort på vestagdermuseum.no, 11. oktober 2017:			
Søker	Kommune	Prosjekt	Sum tildelt
Lista Husflidslag	Farsund	Fargekurs	kr 5 000
Knaben Gruvemuseum	Kvinesdal	Filmer i utstilling	kr 20 000
Kulturtorvet	Lindenes	Montering bronseskulptur "Havhesten"	kr 25 000
Lista Naturmuseum	Farsund	Montrer til utstilling	kr 30 000
Utvandrer-museet	Kvinesdal	Datautstyr	kr 12 500
Totalt			kr 92 500

Det var satt av 100 000 kroner til høstens søknadsrunde, men kun fem søknader oppfylte utlysningskriteriene. Samtlige fikk derfor tildelt fullt beløp på sine søknader. De resterende kr 7 500 vil bli benyttet til kurs for museer og kulturhistoriske aktører i Vest-Agder på et senere tidspunkt.

Tjenester til eksterne samarbeidspartnere og museer

VAM yter også råd og faglig bistand. Tjenesten er gratis og er tilgjengelig for museer, lag og foreninger og andre som arbeider med kulturhistorisk materiale og formidling. Museet tilbyr i tillegg utlån av utstillingsutstyr og utskriftstjenester til sterkt reduserte priser, til andre museer og samarbeidspartnere. I 2017 har det blitt gitt hjelp til utforming og produksjon av informasjonsskilt til Harkmark mølle i regi av Fortidsminneforeningen. Vi har også blitt konsultert i forbindelse med utstilling om Luther i Vanse kirke. Prosjektet ble imidlertid ikke realisert i første omgang. Videre har vi gitt råd angående aktiviteter i steinalderutstillingen ved Søgne Gamle Prestegård og i tilknytning til pedagogisk opplegg samt brikkevevopplæring ved Minne kultursenter i Åseral. Hægebostad bygdemuseum har fått skilthjelp. Ulike aktivetskasser knyttet til forskjellig håndverk er under utvikling. Dette tiltaket vil utvide museenes aktivitetstilbud til publikum.

Museet avholdt kurs i samlingsforvaltning i 2015, og vi får fremdeles mange henvendelser fra ubemannede museer som følge av dette. Det gjelder spørsmål om primus, merking av gjenstander og generell oppfølging av hvordan frivillige kan jobbe enkelt med samlingsforvaltning ved museene. Også innen bygningsvern bistår VAM med rådgivning og veiledning.

AGDERBILDER.NO

Digitale Bilder i Agder (DBA) skiftet i 2017 navn til agderbilder.no. Bildebasen har også i 2017 vært betjent av museumsfotograf Arve Lindvig med en stillingsbrøk på 50 %. Ved utgangen av året finner vi drøyt 58 500 bilder i basen. Det er en økning på ca. 2500 bilder i løpet av 2017, hovedsakelig bilder fra arkivet etter Dagfinn Pettersen, men også bilder fra nytt medlem, Lillesand by- og sjøfartsmuseum, og fotografier fra et tysk album med motiver fra okkupasjonen i vårt distrikt i 1940. I løpet av 2017 har vi delt 560 bildefiler med 128 kunder som har bestilt bilder fra basen. Vi har i 2017 fortsatt å praktisere "første bilde gratis" til privatkunder. Det har kommet inn over hundre e-poster med tilleggskommentarer eller rettelser til bilder. Disse er tilført bildene som vises på nettstedet agderbilder.no. I løpet av 2017 har det blitt skannet ca. 1800 bildefiler med tanke på fremtidig publisering på nettstedet. Blant disse finnes bilder fra Fotomagasin/Odd Jensen, private albumbilder og bilder fra mandalsfotografen Anna Halling.

I tillegg til håndtering av kundehenvendelser, digitalisering og bearbeiding av bildeinformasjon, har Agderbilder vært synlig gjennom foredrag, presentasjoner og levering av bilder til publikasjoner. Det er levert bildeutvalg til Peter Lukas' bøker med tema "Forandring..." og til jubileumbok for Vest-Agder idrettskrets. Ved gjenåpningen av Torvet i Kristiansand i august satte vi opp en friluftsutstilling med bilder av fotograf Dagfinn Pettersen – rundt 100 fotografier, hovedsakelig fra frigjøringsdagene i 1945, og med oppfordring til publikum om å bidra med informasjon til bildene. Utstillingen fikk meget god respons. På over 50 av Dagfinn Pettersens bilder har vi nå fått beskrivelser av hendelser og navn på personer som vi tidligere ikke hadde.

VESTAGDERMUSEET

VI FORTELLER DIN HISTORIE

ÅRSMELDING 2017

Vest-Agder-museet IKS
Odderøyveien 21
4610 Kristiansand
www.vestagdermuseet.no